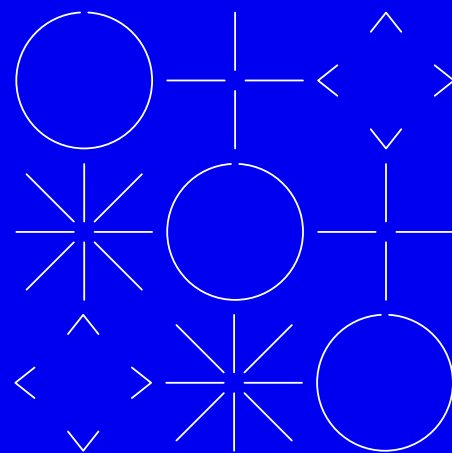
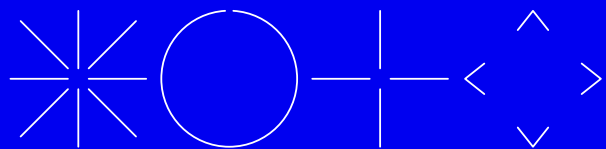
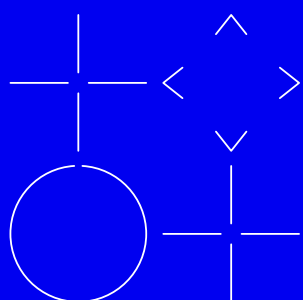
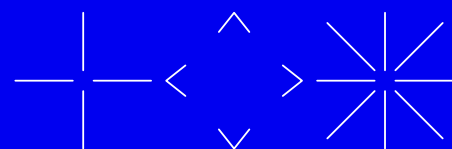

VÄLISMINISTEERIUM

Üleilmse eestluse tegevuskava 2026–2029

Tegevuskava nimetus	Üleilmne eestlus
Tegevuskava periood	2026–2029
Tegevuskava eesmärk	Väljaspool Eestit asuv eestlaskond kannab Eesti identiteeti, osaleb Eesti ühiskonna- ja kultuurielus. Eestit toetavad ja väärtustavad inimesed aitavad kujundada Eesti positiivset kuvandit maailmas, tutvustada kultuuri, edendada majandust ning rahvusvahelisi suhteid. Eestisse tagasipöördumine on oodatud ja vajalikul määral toetatud.
Peavastutaja	Välisministeerium ja välisesindused
Partnerid	Üleilmse eestluse valdkond on horisontaalne ning selle tõhusa toimimise eelduseks on hea koostöö teiste riigiasutuste ja kolmanda sektoriga: haridus- ja teadusministeerium, kultuuriministeerium, Integratsiooni Sihtasutus, Eesti Keele Instituut, siseministeerium jt. Sama oluline on tugev partnerlus eesti kogukondadega üle maailma.
Struktuur	<p>Üleilmse eestluse tegevuskava jaguneb kolmeks põhiliseks tegevussuunaks:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eesti identiteedi hoidmine ja edendamine välismaal • Üleilmse eestlaskonna kaasamine Eesti ühiskonna ellu ja arengusse, koostöö edendamine ning kvaliteetsete teenuste tagamine • Eestisse elama asumise ja Eesti eluga (taas) kohanemise toetamine

Tegevuskava põhifookus: ole maailmakodanik, aga jää ka eestlaseks

Meie eesmärk on, et eestlastel kõikjalt maailmast püsiks tugev side Eestiga ning võimalus panustada Eesti tulevikku. Eesti edu on tuginenud avatud pilgul maailmale ja tugevatele juurtele kodus. Välismaal õppimine, töötamine ja rahvusvahelise kogemuse omandamine on Eesti inimestele väärtuslik. Samal ajal on oluline hoida ja tugevdada välismaal elavate eestlaste sidet Eestiga ning luua võimalused, et nende teadmised, oskused ja võrgustikud panustaksid Eesti arengusse.

1. Noorte side Eestiga

Eriti oluline on hoida sidet noortega, sest just nemad teevad otsuseid selle kohta, kus nad tulevikus elavad ja töötavad. Riik peab looma võimalused, et välismaal kasvanud või õppivad noored kogeksid Eestit vahetult ja näeksid siin oma tulevikku. See tähendab võimalust tutvuda Eesti digiriigi ja tehnoloogilise arenguga, julgeoleku- ja kaitsepoliitikaga, tööturu võimalustega ning meie ajaloo ja kultuuriga. Toetame välismaal õppivate eestlaste praktikavõimalusi ja suveprogramme Eestis ning aitame neil siseneda Eesti tööturule. Noorematele pakume keele- ja kultuurilaagreid, mis aitavad hoida sidet eesti keele ja identiteediga.

2. Rahvusvahelise kogemusega inimeste panus Eesti arengusse

Eesti tööturg vajab lähikümneks tuhandeid spetsialiste. Rahvusvahelise kogemusega eestlased on Eesti jaoks strateegiline ressurss. Meie ülesanne on teha nähtavaks Eesti tugevused: võimekuspõhisus, väike ja sidus ühiskond, madalad bürokraatlikud barjäärid ning digiriik, mis teeb igapäevaelu lihtsaks. Eesti rahvusvaheline roll on suurem, kui meie riigi suurus esmapilgul lubaks, ning siin tegutsemine pakub võimalust mõjutada olulisi protsesse ja võtta vastutust. Riik toetab seda selgete sõnumite, praktiliste programmide ja isikustatud abiga tööturule sisenemisel ning praktikakohtade leidmisel.

3. Diasporaa Eesti partnerina maailmas

Väliseesti kogukonnad on Eesti loomulikud liitlased maailmas. Nad aitavad arendada koostööd majanduse, teaduse, kultuuri ja hariduse vallas ning kujundada Eesti positiivset mainet. Diasporaa kaudu levivad Eesti väärtused, kultuur ja ettevõtlusvõimalused rahvusvaheliselt. Selle eelduseks on tugev identiteet ja kuuluvustunne, mis algab eesti keele õppes välismaal ja kogukondade ühisest kultuurielust. Samal ajal on oluline, et Eesti ühiskond väärtustaks välismaalt tulnute kogemust ning oleks avatud nende teadmiste ja oskuste rakendamisele.

Kõigi tegevuste eelduseks on ühine teaberuum ja võrgustik. Sel eesmärgil koondab portaal Globalestonian.com Eestis ja välismaal elavad eestlased ühisesse infovälja. See on platvorm, mis ühendab inimesed, võimalused ja võrgustikud ning toetab Eesti kui avatud riigi arengut.

Sisukord

Olukorra kirjeldus ja tegevuskava eesmärk.....	6
--	---

Tegevussuund 1:

Eesti identiteedi edendamine ja säilitamine välismaal.....8

Ühine inforuum	9
Eesti kultuuri hoidmine ja edendamine.....	10
Eesti keele õppimisvõimaluste laiendamine ja mitmekesistamine.....	11
Väliseesti pärandi säilitamine.....	12
Rahvuskaaslaste usuline teenimine.....	13
Eesmärke aitavad ellu viia järgmised tegevused.....	14

Tegevussuund 2:

Üleilmse eestlaskonna kaasamine, koostöö edendamine ning

kvaliteetsete konsulaarteenuste tagamine.....15

Välismaal elavate eesti noorte kaasamine	16
Majanduskoostöö arendamine.....	17
Eesti kultuuri rahvusvahelistumisele kaasaaitamine.....	18
Rahvadiplomaatia ja kodanikualgatus	18
Kvaliteetsed konsulaarteenused: isikut tõendavate dokumentide taotlemine ja kättesaamine	18
Digitaalne identiteet ja e-teenused.....	20
Välismaal elavate eestlaste osalemine valimistel	20
Välisesinduste roll eestlaskonna kaasamisel	20
Eesmärke aitavad ellu viia järgmised tegevused.....	21

Tegevussuund 3.

Eestisse elama asumise ja Eesti eluga (taas) kohanemise toetamine22

Tagasipöördumist toetavad teenused ja nende arendamine	24
--	----

Tegevuskava mõju hindamine ja tulemuste seire27

Viited32

Tegevussuund 1

Eesti identiteedi edendamine ja hoidmine välismaal

EESMÄRK

Välismaal elavad eestlased kannavad Eesti identiteeti. Toimib sujuv teabevahetus nii väliskogukondade ja Eesti ühiskonna kui ka eri riikide eestlaskondade vahel, eesti keele õpe on vajalikul määral toetatud ning eestlased välismaal tunnevad end osana eesti kultuuriruumist. On tagatud eesti vaimse ja materiaalse kultuuripärandi säilitamine.

TEGEVUSED

- Ühine informatsioon
- Eesti kultuuri hoidmine ja edendamine välismaal
- Eesti keele õppimisvõimaluste laiendamine ja mitmekesistamine
- Väliseesti kultuuripärandi säilitamine
- Rahvuskaslaste usuline teenimine

Tegevussuund 2

Üleilmse eestlaskonna kaasamine ja koostöö edendamine

EESMÄRK

Side välismaal elava eestlaskonna ja Eesti sõpradega on tugev ning nad on aktiivselt kaasatud Eesti poliitilisse, kultuurilisse ja ühiskondlikku ellu. Välismaal elavatele eesti noortele on loodud mitmekesised võimalused Eestiga sidemete hoidmiseks. Riik pakub rahvuskaslastele välismaal kvaliteetseid konsulaarteenuseid.

TEGEVUSED

- Välismaal elavate eesti noorte kaasamine
- Üleilmse eestluse majanduskoostöö arendamine
- Eesti kultuuri rahvusvahelistumisele kaasaaitamine
- Rahvadiplomaatia ja kodanikualgatus
- Kvaliteetsed konsulaarteenused
- Välisesinduste roll eestlaskonna kaasamisel

Tegevussuund 3

Eestisse elama asumine ja Eesti eluga (taas)kohanemine

EESMÄRK

Pakutav tugisüsteem toetab eestlaste elama asumist kodumaale ning (taas)kohanemist Eesti ühiskonnas, väärtustades võõrsilt saadud kogemusi.

TEGEVUSED

- Tagasipöördumist toetavad teenused ja nende arendamine

Olukorra kirjeldus ja tegevuskava eesmärk

2025. aasta seisuga on ligikaudu 127 000 Eesti kodanikku Rahvastikuregistris oma elukohaks märkinud mõne välisriigi, kuid hinnanguliselt elab eesti juurtega inimesi välismaal ligikaudu 200 000. Eesti väliskogukonnad on kujunenud eelkõige kolme suurema väljarändelaine tulemusena, nende tekkimise põhjused on erinevad ja erinev on ka kogukondade taust, võimalused eesti identiteedi säilitamiseks ning ootused Eesti riigile.

Välismaal elavaid eestlasi võib määratleda väga erinevalt

Eesti diasporaa on maailmas väga hajutatud ja konkreetsed andmed sõltuvad inimeste valmisolekust oma elukohainfot riigiga jagada, seetõttu täpset statistikat meil väliskogukondade kohta olla ei saa. Suurimad kogukonnad on Soomes, Venemaal, Ühendkuningriigis, Saksamaal, Ameerika Ühendriikides, Rootsis ja Kanadas. Viimastel aastatel on nii sisse- kui väljaränne kõige suurem Soome suunal, järgnevad Ühendkuningriik ja suuremad Euroopa Liidu riigid. Nooremas vanuserühmas on märgata Austraaliasse väljarände jätkuvat populaarsust. Eestist välja rändav Eesti kodanik on Rahvastikuregistri andmetel keskmiselt 33–34 aastat vana ning mehed rändavad veidi sagedamini kui naised. Suhtarvudes tuhande elaniku kohta on kõige aktiivsem väljarändajate grupp vanuses 20–29. Eestisse naasev Eesti kodanik on keskmiselt 37–38 aastat vana ning sealgi on meeste osakaal mõne protsendipunkti võrra suurem.¹

Üleilmse eestluse tegevuskava eesmärk on leida ja luua võimalusi välismaal elavate eestlaste identiteedi tugevdamiseks ning toetada nende tõiseid, akadeemilisi, kultuurilisi ja sotsiaalseid kontakte Eestiga. Oluline on ühtsustunde tugevdamine Eesti ja väliskogukondade vahel, aga ka eri välisriikides elavate eesti kogukondade vahel. Tugev ja sidus ühiskond saab sündida üksnes Eestis ja välismaal elavate eestlaste koosloomes ning selleks on loodud kõrgetasemeline Üleilmse eestluse koostöökomisjon, kus on esindatud nii ministriumid kui ka suuremad väliskogukonnad.

Eesti väliskogukonnad on kiires muutumises, mis nõuab riigilt tundlikku reageerimist. Üks selliseid muutusi on noorte õpi- ja tööränne, mis sai alguse Eesti ühinemisel Euroopa Liiduga 2004. aastal ning millega seoses on kiirelt kasvamas eesti kogukonnad Soomes, Madalmaades, Hispaanias, Šveitsis, Iirimaa ja mujalgi, kus eestlasi oli varem vähe. See on globaalne nähtus: noored spetsialistid ja teadlased liiguvad eri tõmbekeskuste vahel dännaamilisemalt kui varem, paljud tajuvad end hargmaisena või diginomaadina, mistõttu ühe konkreetse elukohariigi mõiste on oma senist tähendust kaotamas. Samuti on muutumas eesti kogukonnad Ameerika Ühendriikides, Kanadas, Austraalias ja Saksamaal, mis tekkisid 1944. aasta suure põgenemise järel: põlvkondade vahetumisega on sealgi muutunud eestluse nägu ja iseloom ning seega ka vajadused ja ootused riigile. Igal juhul nõuab eesti keele ja kultuuri elujõulisena hoidmine Eestist eemal palju aega ja energiat, mis väärrib märkamist ja tunnustamist ka kodumaal.

Võrreldes üleilmse eestluse tegevuskava eelmise versiooni koostamisega 2020. aastal on drastiliselt muutunud rahvusvaheline olukord, mistõttu Eesti maine kaitsmine ning positiivse kuvandi levitamine on üha olulisem.

Muutub tihedamaks väliskogukondade seos kultuuridiplomaatia ning muude nn pehme jõu elementidega. Iga eestlase suhtlusvõrgustikul on siin oluline roll, koondamaks enda ümber Eesti sõpru erinevatelt eluvaladelt, keda ühendab Eesti tundmine ja positiivne suhtumine meie riiki ja rahvasse ning kes on riigile väärtuslikud partnerid.

Edukas, aktiivne ja Eesti suhtes positiivselt meelestatud eestlaskond välismaal on riigi jaoks suur potentsiaal, mis pakub võimalusi nii majandusdiplomaatia vallas, investeringute riiki toomisel kui ka tööjõupuuduse leevendamisel. Välisriikides elavatel eestlastel, eriti seal hariduse omandanud eesti noortel, on suurepärased võimalused toetada eesti ärikeskkonna ja teadustegevuse rahvusvahelistumist. Seda saab teha nii oma teadmiste ja kontaktivõrguga Eestisse naastes kui ka välismaal edasi tegutsedes, tehes koostööd siinsete ettevõtete ja organisatsioonidega ning võimendades Eesti kui avatud, uuendusmeelse ja võimalusterohke ühiskonna kuvandit.

Igal Eesti kodanikul on õigus oma riiki elama asuda ning riigi kohus on tagada, et eestlased tunneksid end ka pärast pikka äraolekut siin teretulnuna ja saaksid tuge Eesti eluga (taas)kohanemisel. Selleks vajavad nad Eestis kohanemiseks spetsiaalselt neile disainitud teenuseid ning seda vajab ka nende pere, mis sageli tähendab teisest rahvusest abikaasat ja mitmekeelsena kasvanud lapsi. Lisaks teenuste ja nõustamise pakkumisele riigi poolt mängib suurt rolli ka avalik arvamus ja üldine arvamusruum, mis peaks senisest rohkem teadvustama välismaal elanud/elavaid eestlasi kui potentsiaali ja mitte kui probleemi. Viimastel aastatel pöörab ka Euroopa Sotsiaalfond Kultuuriministeeriumi vahendusel uussisserändajate ja mitte-eesti kultuuritaustaga elanike kõrval tähelepanu pikalt välismaal elanud eesti juurtega inimeste kohanemise toetamisele.

Suurimad arengud Üleilmse eestluse tegevuskava 2021-2025 rakendamise perioodil on toimunud Eestis ja välismaal elavate eestlaste ühise info- ja suhtlusruumi loomise, eesti keele õppe süsteemsema arendamise ning välismaal elavate noorte sujuvama kaasamise vallas. Need jäävad prioriteetideks ka uues tegevuskavas.

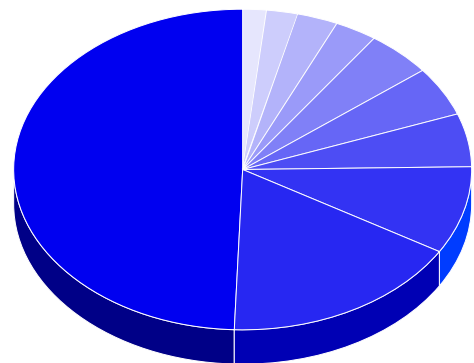
Üleilmse eestluse tegevuskava uuendatud versioon valmis 2025. aastal, mil leidsid aset kolm sündmust, mida saab pidada Eesti riigi ja eesti väliskogukonna suhete seisukohalt märgiliseks. Neist esimene oli XXIII kultuurifestiival ESTO, mis sedakorda toimus Stockholmis ja Tallinnas ning esimest korda festivali ajaloos ka Narvas. Teine oli XXVIII üldlaulupidu ja XXI tantsupidu Tallinnas, kus osales rekordarv välismaal elavaid eestlasi: kokku üle 60 koori ja tantsurühma ning tuhatkond esinejat. Kolmandana väärib mainimist Eesti valitsuse otsus toetada rahaliselt viimase poolsajandi suurimat välismaal elavate eestlaste algatust: eesti KESKUSE rajamist Torontosse. Lisaks paljudele väiksematele algatustele teenivad kõik need siinse tegevuskavaga sarnast eesmärki: et sõnapaar „Kodu-Eesti“ ja „Välis-Eesti“ ei kätkeks endas mitte eelkõige erisuste otsimist, vaid koostööd, ühist mõtlemist ja jõudude ühendamist eestluse püsimise nimel.

Üleilmse eestluse tegevuskava 2026–2029 toetab kehtiva välispoliitika arengukava 2030 ning sidusa Eesti arengukava 2030 eesmärkide saavutamist, olles tihedas seoses ka Eesti keele arengukavaga.

Kus välisriigis elab kõige enam Eesti kodanikke?

Top 10 riiki (01.01.2025)

	Soome	54 922
	Venemaa	18 925
	Ühendkuningriik	9 815
	Saksamaa	5 954
	USA	5 531
	Rootsi	5 178
	Kanada	3 317
	Austraalia	3 221
	Iirimaa	2 434
	Norra	1 844

Rahvastikuregistri andmetel elab välismaal 2025. aasta alguse seisuga 126 781 Eesti kodanikku, mis on 1,2% enam kui aasta varem.

TEGEVUSSUUND 1

Eesti identiteedi edendamine
ja säilitamine välismaal

Eesmärk

Välismaal elavad eestlased kannavad Eesti identiteeti. Toimib sujuv teabevahetus nii väliskogukondade ja Eesti ühiskonna kui ka eri riikide eestlaskondade vahel, eesti keele õpe on vajalikul määral toetatud ning eestlased välismaal tunnevad end osana eesti kultuuriruumist. On tagatud eesti vaimse ja materiaalse kultuuripärandi säilitamine.

Analüüs

Ühine inforuum

Eesti kogukondadel üle maailma ja eestlaste organisatsioonidel välismaal on aastakümnete jooksul kujunenud palju ajakirjandusväljaandeid, võrgustikke ja infokanaleid, millele paaril viimasel aastakümnel on lisandunud veebi- väljaanded ja sotsiaalmeediagrupid.

Pärast Teist maailmasõda, kui pagulusse sunnitud rahvuskaaslaste suhtlus kodumaaga oli praktiliselt võimatu, aitasid kogukondade ajalehed hoida eestlust ning levitada kogukondadele vajalikku teavet. Neist ilmuvad praegugi Eesti Rada Saksamaal, Eesti Elu Kanadas, ja Vaba Eesti Sõna Ameerika Ühendriikides, millel on suuresti ajalooline ja sümbolne väärtus. Tänapäeval loetakse Eesti uudiseid Eesti Rahvusringhäälingu eesti- või ingliskeelsest portaalist, noorem ja keskealiste põlvkond kasutab sotsiaalmeediat, uudiskirju, taskuhäälinguid ja veebiplatvorme, kus info liigub dünaamilisemalt. Viimaseid on Eesti Rahvusraamatukogu ja välisministeeriumi andmeil üle neljakümne, tegelikkuses kindlasti rohkem, näiteks Belgias, Šveitsis, Austraalias, Ühendkuningriigis ja mujalgi. Lisaks annab Rootsi Eestlaste Liit välja ajakirja Rahvuslik Kontakt ja Soome Tuglase Selts ajakirja Elo.

Infovahetuse toetamiseks algatas riik 2020. aastal Eesti väliskogukondade väljaannete iga-aastase toetusprogrammi, mida rahastab Välisministeerium ja viib ellu Integratsiooni Sihtasutus. See pakub tuge nii traditsioonilistele ajalehtedele-ajakirjadele kui ka digiväljaannetele ja infoportaalidele, käsitledes väljaande mõistet võimalikult avartalt. Välisministeerium arendab teisi paindlikke koostöövorme väliseesti meediaruumi tugevdamiseks ja üleilmse eestikeelse inforuumi toetamiseks, näiteks Eesti ülikoolide ajakirjandustudengite võimalus sooritada praktika mõne väliseesti väljaande juures.

Toetamaks Eestis ja välismaal elavate eestlaste ühtset inforuumi, on riik alates 2021. aastast arendanud üleilmse eestluse kakskeelset portaali Globalestonian.com, millel oli 2024. aastal 47 000 unikaalset kasutajat. Portaali pakub infot riigi toetusmeetmetest väliseestlastele ja eesti keele õppe võimalustest, aga ka eesti organisatsioonide kontakte välismaal. Alates 2021. aastast saab tellida igakuist üleilmse eestluse uudiskirja eesti ja inglise keeles. Ühtse inforuumi loomise eesmärki teenivad ka kaks korda aastas välisministeeriumi korraldatav üleilmse eestluse virtuaalfoorum ning alates 2023. aastast veebi teel tegutsenud diasporaas kommunikatsiooni töörühm, kuhu kuuluvad liikmed kogu maailmast. Tulevikus on suund sellele, et nii portaali kui foorumite sisustamisele oleksid aktiivselt kaasatud väliskogukonnad ise, eriti just noored.

Omaette teema on erinevad võrgustikud, mis koondavad inimesi tegevusala või huviala põhjal: üleilmse eestluse ärivõrgustik platvormil LinkedIn, võõrsil tegutsevad kaubanduskojad, eesti keele õpetajate võrgustik välismaal, Ülemaailmne Eesti Noortevõrgustik, välismaal tegutsevate eesti noorteadlaste võrgustik ja mitmed teised. Oma suhtlusvõrgustiku vastu on huvi ilmutanud välismaal tegutsevad kirjanikud ja tõlkijad, rahvatantsurühmade juhid ning muudki huvigrupid. Riigi roll siin on toetada diasporaas tegutsevate võrgustike suhtlust vastava ala koostööpartneritega Eestis – olgu selleks erialaliit, koda, selts või muu organisatsioon. See aitab luua püsivamaid sidemeid, toetab koostööd ning liidab tihedamalt eesti ühiskonda.

Ühise inforuumi juures peab arvestama mitmekeelsusega ja sellega, et paljud noorema põlvkonna välismaal elavad eestlased ei oska eesti keelt sellisel tasemel, mis võimaldaks sujuvat suhtlemist. Siin saab abiks olla tänapäevane tõlketehnoloogia, et ebapiisav keeleoskus ei kujuneks lisabarjääriks ühiskonna liitmisel.

Eesti kultuuri hoidmine ja edendamine

Sideme hoidmine eesti kultuuriga on üks kõige võimsamaid hoobasid, mis välismaal elavat eestlaskonda oma päritolumaaga ühendab ja nende identiteeti hoiab. Seetõttu on oluline toetada eesti organisatsioonide ja seltside korraldatud kultuuriüritusi ning tagada sujuv infovahetus eesti tippkollektiivide esinemise kohta välismaal, et rahvuskaaslased saaksid tunda end eesti kultuuriruumiga tihedamalt seotuna.

Eesti väliskogukonnad on samal ajal nii eesti keele ja kultuuri kandjad kui ka Eesti tutvustajad oma asukohamaades. Kõrgetasemelise kultuuriürituse korraldamine seob kogukonnaliikmeid omavahel ning sageli tugevdab ka eri kogukondade vahelist suhtlust, kuna Eestist kohale tulnud muusiku, kunstniku või kirjanikuga korraldatakse järjestikku mitu üritust eri linnades või lähedastes riikides. Samuti aitab selline töö eesti organisatsioonidel välismaal luua ja hoida sidemeid Eesti riigi, omavalitsuste, kultuuriorganisatsioonide ja vabaühendustega. Kontaktid välismaal tegutsevate eesti kunstnike, kultuurikollektiivide ja kultuuritegelaste (kultuuri tootjatega), organisatsioonide (korraldajatega) ja tarbijatega (publik, meedia ja turundus) võivad tõhusalt aidata kaasa ka eesti kultuuriekspordile.

Väliskogukondade korraldatud üritusi toetasid 2022. ja 2023. aastal Välisministeerium ja Kultuuriministeerium eraldi taotlusvoorude kaudu. Viimastel aastatel toetab neid tegevusi Välisministeerium omaalgatusprojektide taotlusvooru kaudu, mille maht on 100 000 eurot. Voorust saab taotleda toetust kultuuriprojektidele laiemas mõttes, mis hõlmab ka sporti ja mitmesugust klubilist tegevust. Ürituse sisu ja taseme kõrval on olulisena esile tõstetud ka nähtavus asukohariigis ning see, kui suur osa kogukonnast on aktiivselt kaasatud, samuti selle mõju kogukonna sidususele. Eriti hinnatud on noorte kaasamine, kuna nooremad eestlased välismaal ei ole sageli traditsioonilisse seltsitegevusse haaratud, mistõttu neile sobiva väljundi leidmine ühistevuses on eriti väärtuslik.

Esitatud projektide ja rahuldatud taotluste arv on püsinud läbi viimaste aastate stabiilsena, mis näitab, et taotlemise kord ja otsustuskriteeriumid on väliskogukondadele mõistetavad.

Aasta	Jagatud summa	Esitatud projekte	Toetatud projekte	Riike, kus projekte toetati	
2022	104 800	78	44	12	Omaalgatusprojektide taotlusvoor ja väliseesti kultuuriseltside toetusvoor
2023	94 000	78	43	13	Omaalgatusprojektide taotlusvoor ja väliseesti kultuuriseltside toetusvoor
2024	100 000	74	42	14	Omaalgatusprojektide taotlusvoor
2025	107 000	75	47	13	Omaalgatusprojektide taotlusvoor

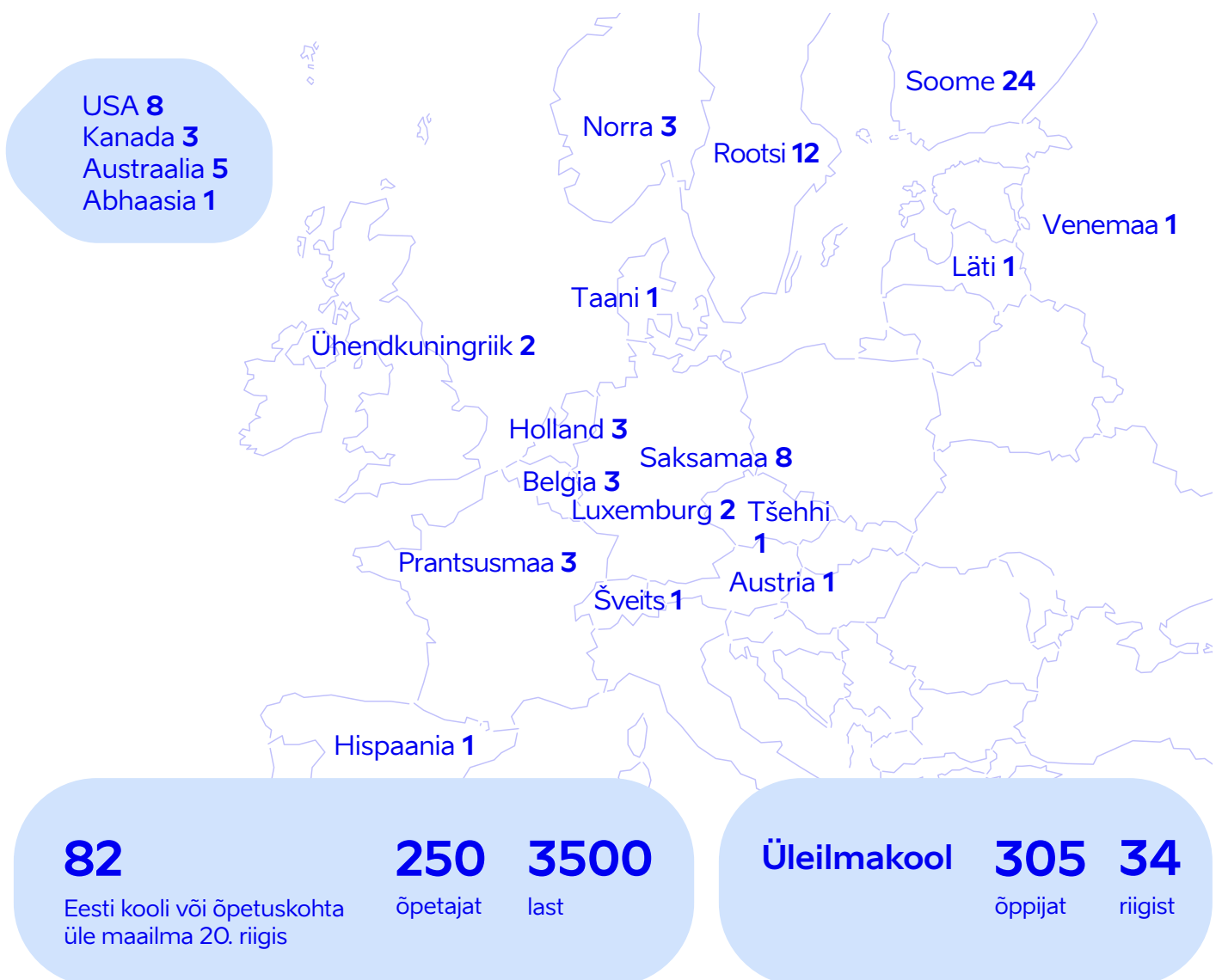
Andmed: Integratsiooni Sihtasutus²

Viimased aastad on näidanud, et suur tõmbejõud väliskogukondade sidumisel nii omavahel kui Eestiga on suurüritustel, nagu üldlaulu- ja tantsupeod, aga ka ülemaailmsel eesti kultuuripäeval ehk ESTO-l. Tuleb ka edaspidi toetada rahvuskaaslaste kooride ja tantsurühmade osalust Eesti laulu- ja tantsupeoliikumises. Välismaal tegutsevatel kollektiividel on laulu- ja tantsupeole tulek kulukam ning repertuaari õppimisel vajavad nad sageli tuge Eesti juhendajatelt; siin tasub riigil võimalust mööda toeks olla. Pika ajalooga ESTO traditsioon väärrib kindlasti hoidmist: eestlastel välismaal, Eesti riigil ning kultuuri- ja mäluasutustel on põhjust koos mõelda, kuidas ESTO-t selliselt korraldada, et see kõnetaks eestlasi nii kodu- kui välismaal vanusest ja taustast hoolimata.

Eesti keele õppimisvõimaluste laiendamine ja mitmekesistamine

Keel on eesti identiteedi üks olulisimaid komponente. Välismaal elades laste ja vanemate side Eesti haridusastutusega enamasti katkeb ja eesti keele kui emakeele õpe ei jätku. Olulist rolli mängivad pere valikud kodukeele ja eesti keele kasutamises. Uuringud näitavad, et Eestisse naasnud perede lastel esineb raskusi haridussüsteemis kohanemisega ja peamiselt on see seotud laste eesti keele (puuduliku) oskusega³. Tagasirände soodustamiseks ning eestluse hoidmiseks välismaal on oluline hoida ja mitmekesistada eesti keele õppimise võimalusi välismaal. Eesti keele ja kultuuriloo, samuti mõne teise aine õpetamine eesti keeles aitab arendada eesti keele oskust ning luua noortele võimaluse jätkata tulevikus soovi korral õpinguid Eesti haridussüsteemis.

Eesti keele õpetuskohad üle maailma 2025. aasta seisuga

Eesti keelt ja kultuuri saab õppida ka 25-s välisüliskoolis üle maailma, s. h EKKAV programmi toel tegutsevad Eestist lähetatud õppejõud 9-s ülikoolis.

Praegu tegutseb üle ilma 82 eesti kooli või õpetuskohta, kus õpib 3500 last; Üleilmakoolis õpib 305 eesti last 34 riigist. Niisiis praegu enamuses välismaal elavaid eesti lapsi regulaarselt keelt ei õpi. Välisministeeriumi ja Eesti Antropoloogiakeskuse algatusel viiakse 2026. aastal Soome eestlaste hulgas läbi uuring, et selgitada, millised tegurid aitavad kaasa laste eesti keele õppes osalemisele ja millised seda takistavad. Eesmärk on saada senisest teaduslikum pilt, millised tegevused annavad kõige parema tulemuse.

Viimastel aastatel on tehtud mitmeid samme, et laste eesti keele õpet välismaal toetada. 2024. aastal viidi eesti keele välisõppe koordinaatori ametikoht Eesti Keele Instituudi juurde. 2025. aastal alustati õppekava väljatöötamist välismaal kasvavatele eesti lastele ja samal aastal avati Tartu Ülikooli juures mitmekeelsuse keskus, mis toetab teaduspõhist lähenemist mitmekultuurilises keskkonnas toimuvale keeleõppele.

Parimaid tulemusi annab keelekeskkonnas toimuv õpe. Igal suvel korraldab riik Eestis laagri välismaal elavatele eesti lastele ja noortele, kus põhirõhk on keeleõppel ja tutvumisel eesti kultuuriga ning kus saab kolmes vahetuses kokku osaleda 80-90 eesti last. Riigi toetust saavad veel mõned lastelaagrid, kus üks sihtgrupe on välismaal elavad lapsed. Eesti laste keeleõppelaagreid korraldavad ka kogukonnad.

Välismaal töötavad eesti keele õpetajad vajavad nüüdisaegset õppevara, mis arvestaks just nende töö erisusi, näiteks töötamine eri vanuses ja erineva keeletasemega lastest koosneva rühmaga. Selliste õppevahendite loomise pädevus on Eestis olemas, kuid tarvis on parandada infovahetust õpetajatega. Õppimist soosivad digilahendused, seda nii õpetajate täienduskoolituseks kui ka õpimaterjalide ajakohastamiseks. Oluline on jätkata eesti keele õpetajate koolitamist ning pakkuda metoodilist tuge, seda just Eestis ja siinsete parimate ekspertide osalusel, kuna paljudel õpetajatel ei ole pedagoogi kutset.

Mitmetes riikides võimaldatakse muukeelsetele lastele emakeele õpet riigi või omavalitsuse toel, näiteks Euroopas sätestavad selle õiguse Euroopa Nõukogu ja Euroopa Liidu õigusaktid. Saksamaa, Rootsi, Madalmaad, Soome jt riigid pakuvad emakeeleõpet lisatundidena või valikainena koolides, enamasti koostöös kogukondade ja kultuuriseltsidega. Oluline on innustada väliskogukondi neid võimalusi kasutama ning vajadusel pakkuda riigi tuge asukohamaa ametkondadega suhtlemisel.

Väliseesti pärandi säilitamine

Oma vaimse ja materiaalse kultuuripärandi kogumine, säilitamine, uurimine ja kättesaadavaks tegemine nii oma asukohamaal kui ka Eestis on väliskogukondadele üks oluline võimalus eestluse hoidmiseks. Töö oma kogukonna pärandiga aitab eesti traditsioone järgmistele põlvkondadele edasi anda ning kogukonda ühendada. Noorte huvi suguvõsauuringute, oma eesti juurte leidmise ja Eesti ajaloo vastu üldisemalt on kasvamas. Üha populaarsemad on Eesti Mälu Instituudi ja Baltic Heritage Networki korraldatavad suvekoolid ja noorteseminarid, mis toovad Eestisse just ajalohuviga noori.

Väliseesti kultuuripärandi alla kuuluvad arhiivid (arhiividokumendid, fotod), suuline pärimus (rahvaluule, elulood ja mälestused, muusikaline traditsioon jm), trükised, keelekogud, kunst, esemeline pärand ja ajaloolise tähtsusega kohad (mälestusmärgid, hauatähised, kalmistud). Arhiivid asuvad sealsete eesti organisatsioonide juures, eesti majades ja spetsiaalsetes arhiiviasutustes. Nende baasil on praeguseks kujunenud neli peamist keskust: Torontos, Lakewoodis, Sydneys ja Stockholmis.

Torontos tegutsevas Väliseesti muuseumis (VEMU) asub üks suurimaid Eesti-teemalisi kogusid väljaspool Eestit, mis koondab endas Tartu Kolledži arhiivi ja raamatukogu ning Eesti Keskarhiivi Kanadas. 2026. aastal Torontos valmiv KESKUS saab olla eesti kultuuri esitlemise kohaks. Oma piirkonna pärandit säilitavad Lakewoodis asuv Eesti Arhiiv Ameerika Ühendriikides, Sydney Eesti Majas asuv Eesti Arhiiv Austraalias ja Rootsi Eestlaste Liidu juures tegutsev arhiivikomisjon. Eesti riiklikud mäluasutused peavad hoidma järjepidevalt sidet eesti arhiividega välismaal ning suutma kiiresti reageerida juhul, kui on vaja päästa avariiohtlikes tingimustes hoitavaid või hävimisohus kogusid.

Välismaal kogutud Eesti-teemalise pärandi kohta jagab teavet ka MTÜ Baltic Heritage Network (BaltHerNet). MTÜ haldab samanimelist portaali ja annab välja veebiajakirja.

Arhiivipärandi kasutatavaks tegemine nõuab aega, teadmisi ja ressursse. Peamine eesmärk on parandada juurdepääsu kogudele ning tuua kultuuri- ja teaduskäibesse uut infot eestluse kohta välismaal.

Et eesti kultuuripärand oleks kogu maailmas aktiivseks kasutamiseks hõlpsalt kättesaadav ja ka tulevikuks turvaliselt talletatud, on oluline selle digiteerimine. Väliseesti kirjanduse, s- h perioodika ja teaduslike separaatide kogumise ja digiteerimisega tegelevad Rahvusraamatukogu ja tegeleb Tallinna Ülikooli Akadeemilise Raamatukogu Väliseesti Kirjanduse Keskus. Kuid selles tegevuses vajavad tuge ka teised mäluasutused.⁴

Kultuuripärandi säilitamise oluline osa on välismaal asuvate kõrgete riigitegelaste matmispaikade ja eestlaskonna ajalooliste surnuaedade teema. Välisministeerium on kaardistanud diplomaatide matmispaigad ja jõudumööda tegelevad nende korrashoiuga saatkonnad. Samuti saab Setomaa Liit riigilt tuge haudade korrashoiuks Pihkva oblasti eesti surnuaedades. Kogukondade roll siin võiks olla suurem: on ju seegi võimalus olla kontaktis oma ajalooga. Haudade kindlakstegemiseks ja hooldamiseks oleks vajalik selgem riiklik koordinatsioon, mille loomine on plaanis.

Rahvuskaaslaste usuline teenimine

Usuline identiteet on ajalooliselt olnud rahvusidentiteedi tähtis osa, seda eriti ajaloolistes eestlaste kogukondades. Luterlikud kogudused olid enamasti esimesed eestlaste organisatsioonid ja ilmselt jäävad ka viimasteks eestlaste ühiskondlikeks organisatsioonideks nendes piirkondades, kus kogukonnad vananevad ja kahanevad. Mitmel pool on kogudustel roll identiteedi hoidmisel ja rahvuslike tähtpäevade tähistamisel.

Seega vajab välismaal elavate eestlaste usuline teenimine tähelepanu ja toetust. Sellega tegeleb Eesti Evangeelne Luterlik Kirik kohalike koguduste ja Siseministeeriumi rahalisel toel. Jumalateenistusi ja teisi usulisi talitusi viib EELK läbi Eesti kogukondades Lätis, Leedus, Soomes, Rootsis, Saksamaal, Belgias, Ühendkuningriigis, Iirimaa, Ameerika Ühendriikides, Kanadas ja Austraalias – kokku 32-s koguduses ja tugikoguduses.

EELK püüab tugevdada olemasolevate koguduste teenimist diasporaas, samuti alustada koguduste tegevust eestlaste uutes asupaikades, näiteks Hispaanias. Väga keeruline on praeguses olukorras eestlaste usuline teenimine Venemaa Föderatsiooni territooriumile jäävates Eesti luterlikes kogukondades.

TEGEVUSSUUND 1

Eesmärged aitavad ellu viia järgmised tegevused

Olulised toetavad tegevused	Vastutaja	Teostaja	Partner	Aasta
Ühise info- ja suhtlusruumi kujundamine (Globalestonian.com)	VÄM	INSA, VÄM	KUM, HTM, EKI, ERR, Estonian World, Postimees	2026–2029
Väliskogukondade väljaannete toetamine	VÄM	INSA		2026–2029
Väliskogukondade omaalgatust toetavate taotlusvoorude läbiviimine	VÄM	INSA		2026–2029
Global Estoniani noorsaadikute suvekooli ja teiste laagrite, seminaride ning õppereiside korraldamine eesti juurtega noortele	HTM, KUM, VÄM	INSA, Eesti Mälu Instituut, Vabamu	teised riigiasutused, erasektor, kolmas sektor	2026–2029
Väliskogukondade toetamine 2028. aasta üldlaulu- ja tantsupeol osalemisel	VÄM, KUM	KUM, INSA	Laulupeo Sihtasutus	2026–2029
Eesti keele õppe ja eesti keeles õppimise toetamine välismaal	HTM	EKI, Üleilmakool	Ülikoolid, Tartu Ülikooli Mitmekeelsuse Keskus	2026–2029
Eestikeelsete õpimaterjalide koostamine ja saatmine, e-õppe võimaluste koordineerimine	HTM	EKI	VÄM, saatkonnad	2026–2029
Välismaal töötavate eesti keele ja kultuuri õpetajate koolitamine	HTM	EKI	Väliseesti koolid	2026–2029
Välismaal elavate eesti laste ja noorte eesti keele laagrite korraldamine	HTM, KUM,	INSA	VÄM	2026–2029
Noorte keeleõppe toetamine	HTM	EKI, Üleilmakool		2026–2029
Kultuuripärandi säilitamist toetavate projektide taotlusvoor	HTM	Rahvusarhiiv		2026
Kultuuripärandi kogumine, kirjeldamine, digiteerimine ja kättesaadavaks tegemine	HTM, KUM	Rahvusarhiiv, RaRa, Tallinna Ülikooli Akadeemilise Raamatukogu Väliseesti kirjanduse keskus jt mäluasutused		2026–2029
Kogukondade nõustamine Eesti mäluasutuste spetsialistide poolt, koolituste korraldamine ja valdkondlike uuringute toetamine	HTM	Rahvusarhiiv jt mäluasutused		2026–2029
Välismaal asuvate kõrgete riigitegelaste matmispaikade kaardistamine ja hoolduse korraldamine	VÄM		Saatkonnad, väliskogukonnad, Eesti Muinsuskaitse Selts	2026–2029
Rahvuskaslaste usuline teenimine	SIM, EELK	EELK, EKNK vaimulikud	Kohalikud kogudused	2026–2029
Toronto Eesti KESKUSE käivitamine	KESKUS	KESKUS ja Toronto eesti kogukond	VÄM, Eesti riigiasutused	2026–2029

TEGEVUSSUUND 2

Üleilmse eestlaskonna kaasamine,
koostöö edendamine ning kvaliteetsete
konsulaarteenuste tagamine

Eesmärk

Side välismaal elava eestlaskonna ja Eesti sõpradega on tugev ning nad on aktiivselt kaasatud Eesti poliitilisse, kultuurilisse ja ühiskondlikku ellu. Välismaal elavatele eesti noortele on loodud mitmekesised võimalused Eestiga sidemete hoidmiseks. Riik pakub rahvusaaslastele välismaal kvaliteetseid konsulaartenuseid.

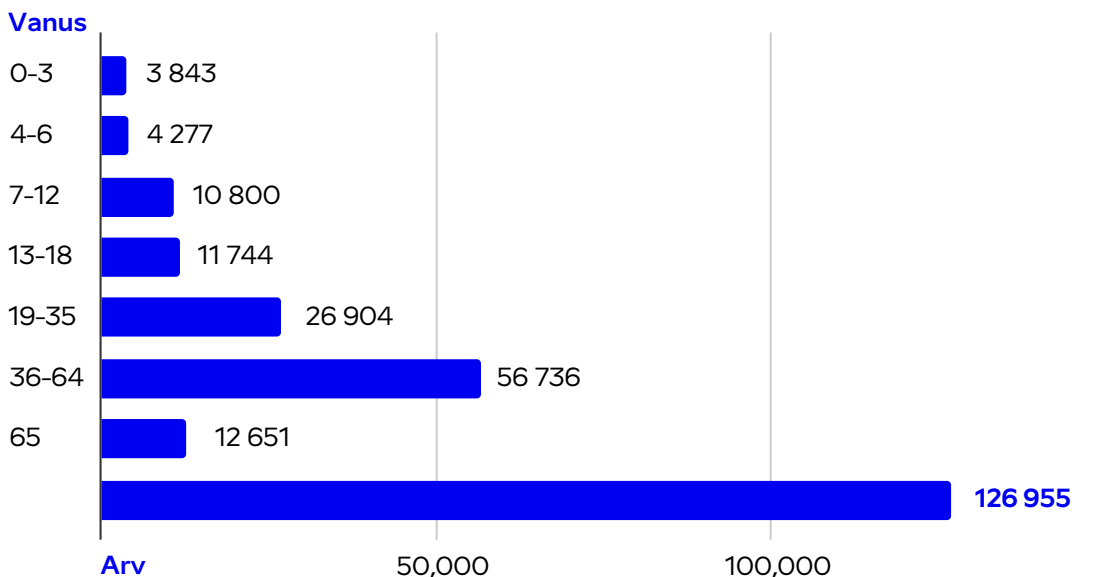
Analüüs

Välismaal elavate eesti noorte kaasamine

Eestiga tugeva sideme loomisel ja hoidmisel on oluline pakkuda senisest rohkem tuge ja võimalusi just noortele, kuna traditsioonilised ühistegevuse vormid – eesti seltsid ja Eesti majad – kõnetavad neid keskmisest vähem ning paljud noored ei ole nendega seotud.

Eesti rahvastikuregistri andmetel elas 2025. aasta veebruari seisuga välismaal 11 744 eesti noort vanuses 13–18 aastat ning 26 904 noort vanuses 19–35 aastat.

Eesti kodanikud välisriigis vanusegruppidena 2025. aasta veebruari seisuga

Välismaal sündinud ja kasvanud noored on mitmekultuurilise taustaga, räägivad mitut keelt ning kannavad sageli mitut identiteeti. Uuringud näitavad, et erinevad identiteedid täiendavad üksteist.⁵ Noorukiikka jõudes jäävad aga paljud neist eesti kogukondade tegevusest eemale, nende keeleoskus hääbib ning kontakt Eestiga väheneb. Siin tuleb paindlikult arvestada välismaal elavate noorte keelelise ja kultuurilise mitmekesisusega, pakkudes neile alternatiivseid, loovaid ja eakohaseid võimalusi sidemete tugevdamiseks Eestiga. Koostöös noorte endiga on viimastel aastatel traditsiooniliste ettevõtmiste kõrval ellu kutsutud näiteks eesti filmikoole, raamatuklubisid, spordiüritusi ja DJ töötube, mis äratavad huvi ja mõjuvad värskelt. Ka edaspidi peab riik sellist huvitegevust aktiivselt toetama.

Välismaal elavate, aga Eestis sündinud ja üles kasvanud noorte põlvkonda mõjutasid olulised muutused nagu Eesti ühinemine Euroopa Liiduga ning reisimise ja õpirände võimaluste laienemine, mis viiski paljud neist välismaale tööle ja õppima. 2023. aastal valmis Tartu Ülikooli kultuuriteaduste instituudi projekti raames Terje Toomistu, Aet Annisti ja Rein Muraka uuring „Noored eestlased globaalses teaberingluses: elukohavalikud kasvavas diasporaas“⁶, mis on ilmselt seni kõige täielikum sissevaade selle põlvkonna valikute ja otsuste tagamaadesse. Uuringu kokkuvõtte lähtub seisukohast, et pikas perspektiivis on noorte välismaal õppides või töötades saadud kogemused Eesti arengule positiivse mõjuga. Autorid pakuvad praktilisi soovitusi, kuidas riigi diasporaapoliitika kaudu toetada noorte soovi siduda oma tulevik Eestiga: sihitatud infojagamise, tööpakkumiste, praktikavõimaluste, granditaotluste ja erialaste tööpakkumiste kohta; eestikeelse e-hariduse edendamine; tõhusam nõustamine Eestisse elama asumisel praktilistes küsimustes jms. Paremini tuleb noortele teadvustada Eesti tugevusi nagu

kultuur, puhas looduskeskkond ja hariduse hea tase, kuid samuti ka asjaajamise ja ettevõtluse arendamise lihtsus ning väikesele ühiskonnale omane võimalus tähendusrikkalt panustada. Samuti toetab noorte soovi Eestisse elama asuda ühiskonna üldine avatud olek, tolerantne arvamusruum ning sallivus vähemuste suunal.

Haridustee jätkamiseks Eestis pakub võimalusi Haridus- ja Noorteameti programm „Study in Estonia“, mille üks sihtgrupp on ka välismaal elavad eesti noored. Nii 2023/2024. kui ka 2024/2025. õppeaastal õppis Eesti kõrgkoolides sadakond Eesti kodanikku, kelle keskhariduse omandamise riik ja/või elukohamaa ei olnud Eesti ning see arv võiks kasvada.

Noortele vanuses 18–35 pakub riik võimalust osaleda suveseminarides, kus õpitakse eesti keelt, tutvutakse eri piirkondade kultuuri ja loodusega ning ka Eesti töö- ja karjääri võimalustega. Seminaris osalejate arvu on plaanis oluliselt suurendada ning panna rohkem rõhku just Eesti tööturu võimaluste tutvustamisele, pakkuda otsekohtumisi ettevõtjatega ja ametiliitudega, edukate firmade külastusi jm. Samuti kavandame vastu tulla noorte huvile Eesti välis- ja julgeolekupoliitika vastu. Oluline on võrgustada välismaal elavaid eesti noori eakaaslastega Eestis ning ehitada üles toimiv jätkutegevuste programm.

Erialase praktika sooritamiseks Eesti ettevõtetes, riigiasutustes, vabaühendustes ning teadus- ja haridusasutustes saavad kuni 35-aastased välismaal elavad eesti noored toetust 2022. aastal käivitunud praktikastipendiumite taotlusvoorst. Programm toetab praktikakoha leidmist personaalse nõustamisega praktikabaasi leidmiseks. Lisaks erialasele kogemusele loovad osalejad oma valdkonnas väärtusliku kontaktivõrgustiku, mõistavad Eesti töökultuuri ning näevad oma võimalikku rolli Eesti ühiskonnas. Stipendiaatide arvu on plaanis suurendada.

Eestiga saab noor sidet luua ka astumisega Kaitsevähke, mis on ühtlasi ka hea eesti keele praktiseerimise viis, samuti osaleda Kaitseliidu tegevustes.

2019. aastal ESTO ajal loodud Ülemaailmne Eesti Noortevõrgustik⁷ on võtnud eesmärgiks toetada noorte eneseteostust ja seda just Eestis või Eestiga seotud projektides. Siin on oluline hoida suhtlusgrupe, alumni-liikumisi ja muid võrgustikke, mis sageli tekivad keelelaagris või praktikaprogrammis osalenute baasil ja mida riik saab vajadusel toetada. Laste- ja noortelaagreid korraldavad ka kogukonnad välismaal ning riik on valmis toetama Eestist pärit õpetajate ning noorte osalemist seal.

Majanduskoostöö arendamine

Eesti kui väikese ja avatud majandusega riik sõltub tugevalt ekspordist ning välisinvesteeringutest. Diasporaal on potentsiaal toetada äridiplomaatia tegevusi, kaasa aidata ekspordi kasvule ning aidata tuua riiki investeeringuid.

Äridiplomaatiat viivad ellu saatkonnad, EISI ekspordinõunikud ja viimastel aastatel ellu kutsunud Eesti ettevõtluskeskused välismaal (Estonian Business Hubs), mis tegutsevad saatkondade juures Londonis, Pariisis, Riias, Washingtonis, Soulis, Singapuris, Berliinis ja peagi ka Kopenhaagenis. Samuti on Eestil ligi 200 aukonsulit, kelle ülesannete hulka äridiplomaatia samuti kuulub. Välisestistuse huvi äridiplomaatia edendamisel on toetada Eesti ettevõtete sisenemist välisturgudele ja seal tegevuse laiendamist ning üks võimalus selleks on eestlaste ärivõrgustike kaudu. Väliseestlasi tegutseb nii ekspordinõunike kui ka ettevõtluskeskustes, samuti on paljud aukonsulid eesti juurtega. Nad pakuvad ettevõtetele väärtuslikke teadmisi ja kontaktivõrku, samal ajal on neil Eestiga tugev emotsionaalne side.

Ka Eesti kaubanduskodjad välismaal pakuvad Eesti ettevõtjatele tuge kohalikul turul tegutsemiseks. ESTO2025 raames toimunud välismaal tegutsevate kaubanduskodade ühisseminaril kujunes toimiv koostöökeskkond ja elav kogemustevahetus, seega väärib selline formaat kindlasti jätkamist ka tulevikus.

Digitehnoloogia areng loob diasporaapoliitikas võimalusi uuenduslike lahenduste rakendamiseks. Arendamisel on Eesti ekspordiportaali, mida alates 2027. aastast saavad kasutada ka Eesti aukonsulid ning eestlased võõrsilt, kes eri riikides teenuseid pakuvad. GlobalEstonian.com ärivõrgustiku alalehelt leiab kaubanduskodade kontaktid ning pääseb LinkedIni kogukonda, mis ühendab ettevõtlikke eestlasi üle ilma.

Kokkuvõttes on diaspora ressurs, mida saab senisest süsteemsemalt rakendada majandusdiplomaatia, investeeringute ja ekspordi arendamisel ning ka Eesti tööjõuturu väljakutsete lahendamisel.

Eesti kultuuri rahvusvahelistumisele kaasaaitamine

Eestlased välismaal võivad oma professionaalsete sidemete ja kontaktivõrgustiku toel aidata olulisel määral kaasa eesti kultuuri rahvusvahelistumisele. Lisaks sellele on eesti kogukondadel ka endal võimekus korraldada kõrgetasemelisi kultuurisündmusi, mille mõju ulatub kohalikust kogukonnast kaugemale ning mille publik ei koosne sugugi ainult eestlastest ja nende lähiringist. Olulisimad eesti kogukondade korraldatud regulaarsed suursündmused on näiteks New Yorgi Eesti Kultuuripäevad, USA Lääneranniku Eesti Päevad, VEMU näituste programm ja Estonian Music Week Torontos koos loomemajanduskonverentsiga Nordic Connect, ESTIVAL Rootsis, Helsingis toimuv Mardilaat, Eesti Kultuuripäevad Annabergis-Bonnis, Eesti filmipäevad erinevates asupaikades ja teisedki.

Nii mõnedki välismaal tegutsevad eesti loojaisiksused ja kultuurikollektiivid on märkimisväärsed eesti kultuuri tutvustajad oma asukohariigis. Eesti saatkondades Berliinis, Brüsselis, Helsingis, Pariisis, New Yorgis ja Londonis töötavad kultuurinõunikud, kelle esmane sihtgrupp on küll kohalik kultuuriavalikkus ja asukohariigi kultuurikorraldajad, kuid kes kaasavad võimalust mööda ka eesti kogukonda. Eesti kultuuri tutvustamisega ja kogukonna kaasamisega tegelevad kõik Eesti välisesindused. Saatkondade ja kultuurinõunike infolistid ning eesti sündmuste kalender portaalis Globalestonian.com aitavad väliskogukondadel olla kursis eesti kultuurisündmustega välismaal ja tutvustada neid ka oma suhtlusringkonnale asukohariigis.

Rahvadiplomaatia ja kodanikualgatus

Uuringud kinnitavad, et välismaal elaval eestlaskonnal on soov anda oma osa Eesti ühiskonna arengusse ning riigi hea kuvandi toetamise.⁵

Eesti tuntus ja positiivne maine on oluline osa riigi julgeoleku tagamisest ning selles on oluline roll ka rahvadiplomaatial. Paljud välismaal elavad eestlased, estofiilid ja Eesti sõbrad aitavad oma tegevusega riigi head mainet tugevdada. Mitmed eestlaste organisatsioonid on minevikus aidanud kaitsta Eesti huve asukohamaa poliitilistes ringkondades ning teevad seda võimaluste avanedes ka tänapäeval. Pärast täiemahulise sõja puhkemist Ukrainas on Eesti kogukonnad aktiveerunud Ukraina toetamisel ning teevad seda ka tänapäeval.

Kodanikualgatusel on eesti väliskogukonnad pannud õla alla mitmetele olulistele ettevõtmistele kultuurivallas, aidanud kaasa mälu hoidmisele ning toetanud noorte haridusteed nii asukohamaal kui ka Eestis.⁸ Üks värskemaid näiteid on 2024. aastal Pärnus avatud saatuseaastat 1944 märgistav suure põgenemise mälestusmärk, mis valmis paljudest maailma riikidest saabunud eestlaste annetuste toel Ülemaailmse Eesti Kesknõukogu ning Eesti Rahvuskomitee Ühendriikides algatusel ja korraldusel.

Eraldi esile toomist väärib estofiilide ja Eesti sõprade tegevus. Nii näiteks on Soomes lisaks eestlaste kogukonnale lausa tuhandetesse ulatuv estofiilide kogukond, kes aitab oma suhtlusringkonna, eesti kultuurisündmuste korraldamise ja eesti keele õppe kaudu kaasa Eesti positiivse maine kujundamisele.

Eesti keele ja meele hoidjad, aktiivsed rahvadiplomaadid ning eesti ettevõtmiste algatajad välismaal väärksid senisest rohkem märkamist ja tutvustamist ka Eestis. Välisminister tänab iga aasta kodanikupäeval aktiivseid rahvadiplomaate ja kodanikuühendusi, Haridus- ja Teadusministeerium tunnustab eesti keele õpetajaid välismaal ning Kultuuriministeerium väliseesti kollektiivide eestvedajaid seoses laulu- ja tantsupidudega. Nende töö sisu ja tulemus võiks aga leida põhjalikumalt käsitlust eesti ajakirjanduses, kuna see on oluline nii eestluse püsimise kui ka riigi eduka mainekujunduse seisukohalt.

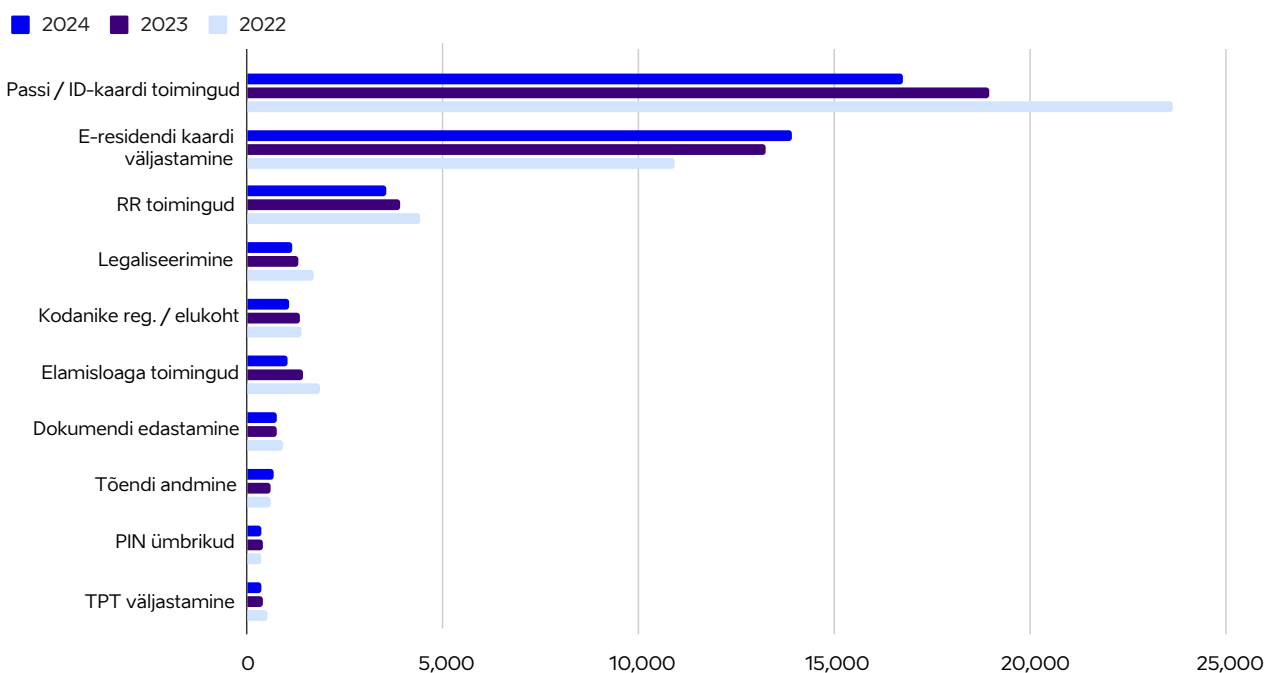
Kvaliteetsed konsulaartenused: isikut tõendavate dokumentide taotlemine ja kättesaamine

Välismaal elavad eestlased vajavad avalikke teenuseid, mida pakutakse nii Eesti välisesindustes kui ka digitaalses keskkonnas. Oluline on tagada, et konsulaartenused oleksid kvaliteetsed, mugavad ja kättesaadavad kõigile soovijatele.

Kõige enam kasutavad Eesti kodanikud välisriikides isikut tõendavate dokumentide (passi ja ID-kaardi) taotlemise ja kättesaamise teenust. Dokumentide kättesaamine on võimalik välisesinduses, aukonsuli juures, Politsei- ja Piirivalveameti teenindusbüroos Eestis või kulleri kaudu. Kui eelmisest sõrmejälgede andmisest on möödunud üle kuue aasta, tuleb e-keskkonnas passi ja ID-kaardi taotlemisel sõrmejäljed siiski Politsei- ja Piirivalveameti teenindusbüroos või välisesinduses isiklikult anda.⁹

Alates 2024. aastast saab passi kulleriga koju tellida, mis on tasapisi populaarsust kogumas. 2026. aasta teisest poolest on plaanis võimaldada ka ID-kaardi tellimist posti teel. Passi ja ID-kaardi kättesaamine välisesindusest või aukonsulilt jääb endiselt võimaluseks. Dokumendivahetus on siiani olnud paljude inimeste jaoks kokkupuude Eesti riigiga, mis võimaldab neil ka otseallikast infot saada riigi pakutavatest võimalustest ning teenustest.

Eesti kodanikele ja residentidele suunatud toimingud välisesindustes 2022–2024

Ei sisalda aukonsulite toiminguid.

Digitaalne identiteet ja e-teenused

Kõigil Eesti kodanikel ja püsielanikel on riigi väljastatud digitaalne identiteet (e-ID), mis on olnud Eesti e-riigi nurgakiviks üle 20 aasta. Eesti riigi pakutavad teenused on nüüdseks 100% digitaalsed, lisaks on olemas paljud erasektori e-teenused. See annab võimaluse kodanikul välismaal ka Eestisse sõitmata mugavalt e-teenuseid kasutada (passi või ID-kaardi taotlemine, valimistel osalemine, notariaaltoimingud jms). ID-kaardi või Smart-ID abil saab sõltumata asukohast oma digitaalset identiteeti realiseerida. Mobiil-ID kasutamine eeldab Eesti mobiilnumbrit.

Välismaal elavate eestlaste teadlikkust e-teenuste võimalustest ja ID-kaardi kasutamise eelistest tasub pidevalt kasvatada. Digipädevuse suurendamine eeldab mitme ministeeriumi ja ameti koostööd ning teenuste disainimisel tuleb arvestada ka välisriikides elavate kodanike vajadustega. E-teenuste kasutamine teeb välismaal elava Eesti kodaniku elu tunduvalt lihtsamaks ja seob neid tihedamalt ka Eestiga.

Ärihuvidega eesti juurtega inimesed, kellel ei ole Eesti kodakondsust või ei suuda nad seda tõestada, saavad e-teenustele ligipääsu läbi e-residentsuse programmi, mis käivitati Eestis 2014. aastal ja seda esimese omataolise maailmas.

Välismaal elavate eestlaste osalemine valimistel

Eesti kodanike seotus Eestiga avaldub näiteks Riigikogu valimistel. 2023. aasta valimistel hääletas 9090 alaliselt välisriigis elavat Eesti kodanikku, mis teeb valimisaktiivsuseks 10,7 %. Kokku anti välismaalt üle 24 000 e-hääle.

Kuigi hääletusaktiivsus on stabiilselt kasvanud, on valimistel osalemise protsent siiski tagasihoidlik. Põhjuseks võib olla infopuudus, aga ka tunnetus, et ei olda Eesti eluga piisavalt seotud ega kursis. Mõned eesti organisatsioonid korraldavad valimiste eel veebikohtumisi poliitikute ja parteide esindajatega, mis aitab valijatel paremini valimisprotsessis orienteeruda. Seega huvi siinse poliitilise elu vastu on olemas ning valimiseelsed arutelud on väliseestlaste jaoks võimalus Eesti teemadel sisukalt mõtteid vahetada. Oluline on ka praktiline info Smart-ID toimimise, ID-kaardilugejate hankimise ja muude tehniliste võimaluste kohta valimistel osalemiseks.

Välisesinduste roll eestlaskonna kaasamisel

Lisaks konsulaarteenuste võimaldamisele on välisesindustel oluline kontaktpunkti roll välismaal elava eestlaskonna kaasamisel, toetades seeläbi eestluse säilitamist ja tugevdamist.¹⁰ Saatkonnad levitavad asjakohast infot ning võimestavad eestlaste organisatsioone, samuti on Eesti saatkond olnud oluline toetav jõud Eesti seltsi asutamisel nii mõneski riigis, kus eestlased seni ei olnud organiseerunud. Esinduse korraldatud ühisüritused (Eesti Vabariigi aastapäev, jaanipäev, jõulupidu) aitavad liita kogukonda ning luua kogukonna sidet Eestiga, samuti saab saatkond toetada kogukonna korraldatud üritusi. Asjakohane on, et iga Eesti välisesindus korraldab kord-paar aastas põhjaliku arutelu koostöövõimaluste teemal asukohamaa eestlaste organisatsiooni ja eesti (pühapäeva) kooliga ning korra aastas kutsub kokku asukohamaal õppivad eesti tudengid.

Välisministeerium või saatkonnad korraldavad ka konsulaarmissioone linnadesse, kus on arvukas eesti kogukond, samuti osutavad oma pädevuse piires konsulaarteenuseid Eesti aukonsulid. Paljud aukonsulid on ise Eesti juurtega ning seeläbi on väliskogukonna teemad ja küsimused neile eriti hästi mõistetavad. Nii välisesinduste võrgu laiendamisel kui ka uute aukonsulite määramisel on eesti kogukonna arvukus üheks määravaks teguriks.

Hästi toimivaks on osutunud mõnes riigis piloodina käivitatud kohtumised tingliku nimetusega kodanike kool, kus hiljuti Eesti passi saanud kodanikud saavad Eesti kohta infot ning sageli leiavad enda jaoks ka eestikeelse ning -meelse suhtlusringkonna. Seda suhtlusvormi tasub laiendada.

TEGEVUSSUUND 2

Eesmärged aitavad ellu viia järgmised tegevused

Olulised toetavad tegevused	Vastutaja	Teostaja	Partner	Aasta
Rahvadiplomaatia edendajate võrgustike arendamine ja toetamine (kultuuriesindajad, ettevõtjad, aukonsulid äridiplomaatias jt)	VÄM	VÄM, saatkonnad	KUM, HTM	2026–2029
Praktikaprogramm Eestis (vt teisi noortele suunatud tegevusi tabelist lk 14)	VÄM	EstDev	Work in Estonia	2026–2029
Arendustegevused teistes riikides õppivate eesti tudengite kaasamiseks	HTM, VÄM	HARNO, välisesindused	Üliõpilasorganisatsioonid	2026–2029
Üleilmse eestluse äriettevõtete ja KTK-de kaasamine	VÄM	VÄM, välisesindused	EIS (Invest Estonia, Work in Estonia), KTK	2026–2029
Ekspordiportaal	VÄM, EIS	EIS		2027–2029
Eesti kultuuri rahvusvahelistumist toetavate projektide elluviimine	KUM	väliskogukonnad	VÄM	2026–2029
Teavitustegevus e-teenuste ja ID-kaardi digilugeri kasutamise võimalustest	VÄM	Välisesindused		2026–2029
Passi ja ID-kaardi kulleri kaudu kättesaamise teenuse edasiarendamine ja sellest teavitamine	SIM	PPA, välisesindused	VÄM	2026–2029
Konsulaarteenuste osutamine konsulaarmissioonide käigus	VÄM	VÄM	PPA	2026–2029
Diasporaakoostöö edendamine teiste riikidega	VÄM	VÄM	SIM, KUM, HTM	2026–2029

TEGEVUSSUUND 3

Eestisse elama asumise ja
Eesti eluga (taas) kohanemise
toetamine

Eesmärk

Pakutav tugisüsteem toetab eestlaste elama asumist kodumaale ning (taas)kohanemist Eesti ühiskonnas, väärtustades võõrsilt saadud kogemusi ja haridust. Eestisse tullakse (tagasi) mitte ainult vajadusest, vaid soovist siia kuuluda ja panustada.

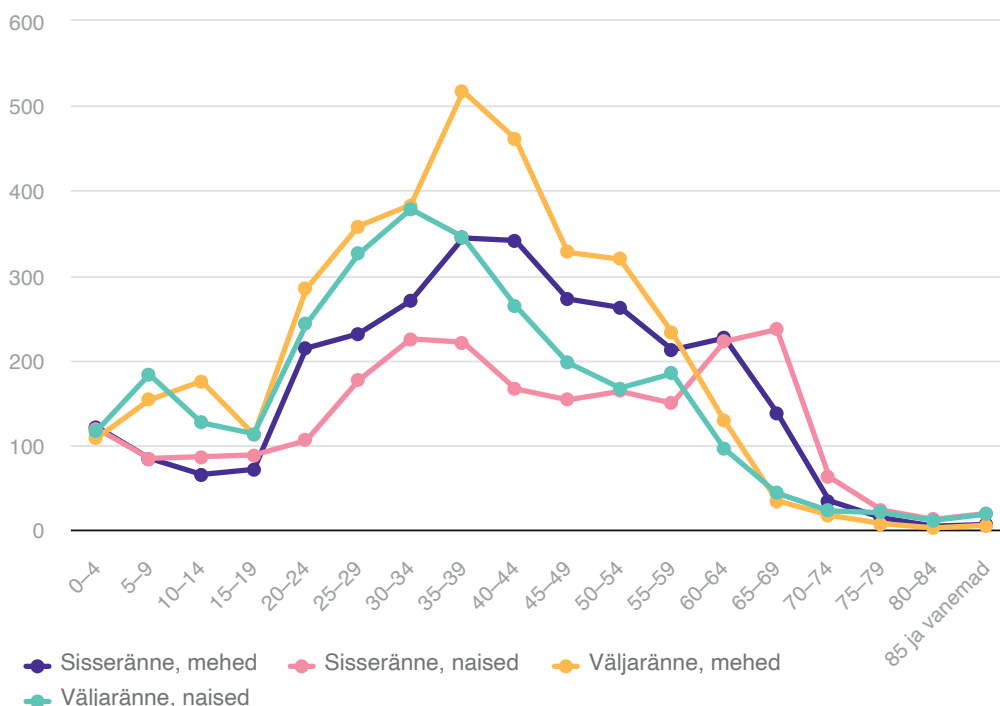
Analüüs

Rahvastikuregistri andmetel elab välismaal 2025. aasta seisuga 126 781 Eesti kodanikku, mis on 1,2% enam kui aasta varem. Viimasel viiel aastal on eestlaste tagasiränne kõikunud 5000–7000 vahel. Viie viimase aastaga on Eestisse naasnud 30 913 inimest, mis on sisuliselt paari väikelinna jagu inimesi¹¹, aga kodanike rändesaldo jääb napilt negatiivseks.

Aasta	Sisseränne (Eesti kodanikud)	Väljaränne (Eesti kodanikud)	Kodanike rändesaldo	Märkused
2020	5900	6920	- 1020	Pandeemia aeg
2021	7056	6950	+ 106	COVID-19 järgne tagasirände kasv. Rändesaldo napilt positiivne
2022	6 981	5352	+ 1 629	Tagasiränne endiselt aktiivne, eriti Soomest. Rändesaldo tugevalt positiivne
2023	5 758	5511	+ 247	Rändesaldo napilt positiivne
2024	5218	6472	- 1254	Rändesaldo negatiivne. Suurim kodanike arvu kasv USA-s, Hispaanias, Saksamaal, Iisraelis, Ühendkuningriigis, Kanadas, mis sisaldab nii sündu kui ka esmakordse Eesti passi vormistamist asukohariigis pikalt elanud eestlaste poolt

Suurem osa liikumisi toimub Eesti ja Soome, Ühendkuningriigi, Saksamaa, Rootsi ja USA vahel. Soome on esikohal nii lahkujate kui tagasitulijate seas.

Eesti kodanike ränne 2024. aastal soo ja vanusegrupi järgi. Allikas: statistikaamet

Tagasipöördumise põhjuseid või seda takistavaid tegureid ei ole palju uuritud. Mainida tasub SA Postimehe Fondi Noor-Eesti teadusgrandi ja välisministereeriumi toel Tartu Ülikoolis valminud uuringut „Noored eestlased välismaal: lahkumise põhjused, suhted Eestiga ja tagasipöördumine“ (koostajad Terje Toomistu, Aet Anniste ja Rein Murakas)⁶, mille raames küsitleti 2022 Eestis keskhariduse omandanud noort vanuses 20–35 aastat. Võib esile tuua, et noori toovad tagasi töövõimalused Eestis, sõprussidemed ja tuttav kultuuriruum, hariduse või erialase arengu lõppemine välismaal ja Eesti identiteedi tugevus, kusjuures selle grupis ollakse tugevate digioskustega ning kasutatakse aktiivselt Eesti digiteenuseid ja meediat ka välismaal elades.

Võõrsil sündinud ja üleskasvanud eestlased mainivad Eestisse asumise põhjustena sageli emotsionaalseid kaalutlusi nagu soov luua side oma (vana)vanemate kodumaaga ja kultuuriline kuuluvustunne. Hinnatakse kõrgelt Eesti hariduse taset, laste kasvukeskkonda ja loodust.

Tagasipöördumist toetavad teenused ja nende arendamine

Eesti juurtega inimeste tagasipöördumist toetatakse eri moel nii riigieelarvest kui osaliselt ka Euroopa Liidu välisvahenditest, toetuse asjakohasus sõltub aga sellest, kui hästi tuntakse sihtgruppi ja nende vajadusi. 2025. aastal Eesti Linnade ja Valdade Liidu korraldatud uuringust „Tere tulemast tagasi Eestisse“ selgus, et tagasipöördumisel on eestlaste jaoks kõige keerulisem töö leidmine (45%), uues keskkonnas hakkama saamine (37%), vana elu maha jätmise (36%) ja uute sõprade leidmine (30%); ligi kolmandik ei tea, kust mida otsida ja kelle poole pöörduda (30%). Samuti alustas INSA koostöös Eesti Kunstiakadeemiaga 2024. aastal teenusedisaini projekti „Kuidas toetada Eestisse tagasipöördujaid?“.

2024. aastal kasutas 644 eestlast Integratsiooni Sihtasutuse nõustamisteenust, et saada vastuseid erinevatele küsimustele Eestisse elama asumise kohta. Populaarsed on sihtasutuse korraldatud kogemuskohatumised teiste sarnase elumuutuse läbi teinud inimestega, mis võimaldavad paremini tundma õppida eesti kultuuri ja keelt, saada üksteiselt kasulikku infot ning leida sarnaste huvidega suhtlusringkonna. 2024. aastal kasutas seda võimalust 283 inimest. Facebookis ühendab kohtumistel osalenuid grupp „Tagasipöördujate klubi – kogemuskohatumised“. Samuti pakub INSA tagasipöördunutele võimalust osaleda eesti keele kursustel, keelekohvikutes ja muudes keeleõpet toetavates tegevustes.

Teatud olukordades pakub riik Eestisse kolimiseks rahalist kompensatsiooni. Samuti toetatakse välismaal magistri- või doktoriõppe läbinute naasmist. 2024. aastal sai Eestisse tagasipöördumiseks rahalist toetust 59 inimest. Statistika ei näita, et olemasolevate teenuste ja toetuste pakkumine oluliselt mõjutaks elukoha valiku otsust. Kuid konkreetne sihtgrupp, kes vajab nõustamist, tuge ning ka rahalist abi, on olemas. Toetuste süsteem vajab täiustamist.

Eestisse elama asumine on suur ja keeruline muutus terve perekonna jaoks, kuna sageli on välismaalt Eestisse tulija abikaasa teisest rahvusest ning lapsed mitmekeelsed. Rahvusvaheline Maja (International House) Tallinnas ja Tartus toetab välismaalasi, sealhulgas teisest kultuuriruumist pärit eestlaste abikaasasid, pakkudes ingliskeelseid kohanemiskoolitusi. Lisaks pakub International House Tallinn programmi „Re-invent Yourself“, mis keskendub teiste riikide kodanikest pereliikmete karjäärinõustamisele ning praktilistele koolitustele Eesti töö- ja ettevõtluskultuuri tutvustamiseks.

Edaspidi tuleb pöörata tähelepanu järgmistele sõlmpunktidele:

Karjääriplaneerimine ja professionaalne kohanemine

OSKA (Sihtasutus Kutsekoda) tööjõu- ja oskuste vajaduse seire- ja prognoosisüsteemi järgi vajab Eesti tööturg perioodil 2024–2035 juurde 30 000 uut hõivatut, see tähendab 2500 inimest aastas. Kui võrrelda seda näitajat Eestis erialase hariduse saajate arvuga, jääb Eesti tööturul igal aastal puudu umbes 1400 tippspetsialisti. Suurim puudus oskustöajõust on info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (lühend IKT), inseneeria, hariduse, hariduse, ter-
vishoiu ja töötleva tööstuse valdkonnas.¹² Paljudel Eestisse elama asuvatel kaasmaalastel on juba olemas haridus ja professionaalne ettevalmistus, mis siinse tööturu vajadustega sobib, sageli aga on probleeme kutse tunnustamisega või on vaja karjäärimuutust. Lähituleviku eesmärk on parandada välismaal elavate eestlaste ligipääsu Eesti tööturule, kaasates Tööandjate Keskkliitu, Work in Estoniat, ametiliite, Kaubandus- ja Tööstuskoda jt.

Ettevõtlus ja innovatsioon

Paljud Eestisse naasjad toovad endaga kaasa väärtusliku rahvusvahelise kogemuse, kontaktvõrgustiku ja ettevõtlusideed. Nende potentsiaali paremaks rakendamiseks tasub kaaluda, kuidas tagasitulijaid olemasolevatesse inkubatsiooniprogrammidesse kiiremini kaasata, luues ühendusi kogenud Eesti ettevõtjate ja ärinõustajatega, kes saavad toetada äriidee arendamist, orienteerumist Eesti õiguskeskkonnas, ligipääsu starditoetustele ning edasist võrgustumist. Ettevõtlus pole pelgalt majanduslik tegevus — see on võimalus luua tähendusrikas side Eesti ühiskonnaga.

Kohalik ning kogukondlik tasand

Uues elukeskkonnas eduka kohanemise esmane eeltingimus on tugev motivatsioon, millele aitab kaasa sõbralik kohalik kogukond, toetav omavalitsus ja erasektor ning kodanikuühiskonna organisatsioonid. Kultuuriministeerium pakub Euroopa Sotsiaalfondi+ toel kohanemisteenuseid ka kodumaale naasnud eestlastele. Peamine eesmärk on tõsta omavalitsuste teadlikkust tagasipöördujate vajadustest ning parandada pakutavaid nõustamisteenuseid ja arendada valdkondlikku koostöövõrgustikku. Teisalt aitab erineva keele- ja kultuuritaustaga inimeste — ja nende hulka kuuluvad ka välismaal elanud eestlased — kaasamine ühistegevustesse kaasa kogukonna sidususele üldisemalt. Projekte viiakse ellu Kultuuriministeeriumi eestvedamisel koostöös Linnade ja Valdade Liidu, Eesti Rahvakultuuri Keskuse, Kodanikuühiskonna Sihtkapitali ning Integratsiooni Sihtasutusega.

Laste kohanemine Eesti koolisüsteemis

Ei INSA ega Eesti Linnade ja Valdade Liidu pakutavate teenuste võrgustik ei hõlma otsust tuge alaealistele. Seetõttu sõltub lapse kohanemine paljuski vanemate informeeritusest ja lapse eesti keele oskusest. Kui vanemate ootuste ja reaalsuse vahel on lahknevusi, tekitab see stressi nii peredes kui koolides.

Koos rändekriisidega on Eesti haridussüsteem arenenud ning suurendanud võimekust teises kultuuriruumis kasvanud laste õpetamiseks. Praeguseks pole Eestis ühtegi haridusasutust, kus poleks rändelapsi (rändelaps on ka laps, kelle vanemad on pärit Eestist, läksid teise riiki pikemaks ajaks elama, hiljem aga otsustasid koos lapsega Eestisse tulla).¹³ Eesti haridussüsteemis on õpetajaid täiendavalt ette valmistatud toetama Eestisse kolinud lapsi, kes võivad vajada eesti keele lisaõpet või individuaalset õppekava. Tulevikus tuleb rohkem tähelepanu pöörata lastevanemate nõustamisele, kuidas tagasipöördumiseks valmistuda, kuidas motiveerida lapsi õppima eesti keelt ja neid Eestis kohanemisel toetada. Rändelapse kiire kohanemine on investering Eesti tulevikku, sest mõjutab otseselt ka vanemate toimetulekut ja osalust ühiskonnas.

Ühiskonna teadlikkuse tõstmine

Tagasipöördumise teema on mitmetahuline. Riigi algatatud kampaaniad, mis kutsuvad inimesi „koju tagasi“, lähevad vastuollu meie kõigi loomuliku sooviga ise oma elus valikuid teha. Nii nagu paljud välismaal elavad inimesed ei samasta end mõistega „väliseestlane“, nii ei samasta ka paljud Eestisse kolides end mõistega „tagasipöörduja“.

Eestisse elama asumine ei ole pelgalt füüsiline liikumine, vaid sügavalt isiklik otsus, mille taga on soov leida tähenduslikku sidet kodumaaga. Kui inimesed tajuvad, et nende oskusi, teadmisi ja rahvusvahelist kogemust väärtustatakse ning et nad on oodatud siia koos oma perega, suureneb tõenäosus, et nad otsustavad Eestisse naasta ja siin oma elu jätkata. Eriti just välismaal elamise kogemusega noortele on äärmiselt oluline ka ühiskonna üldine avatud meelestatus, tolerantsus vähemuste osas ning sõbralikkus. Avatus ja uudishimu uute tulijate suhtes loovad soodsa pinnase kohanemiseks. Senisest enam väärikusid eestlaste välismaal elamise ja sealt Eestisse tagasi tulemise lood ärksat ja eelarvamustevaba kajastamist meedias: just inimlikud narratiivid aitavad murda stereotüüpe ning rõhutada rahvusvahelise kogemuse väärtust Eesti ühiskonnale.

Poliitika planeerimisel on võtmetähtsusega täpse statistika olemasolu. Statistikaameti ja Kultuuriministeeriumi koostöös valminud Eesti rändestatistika juhtimislaud¹⁴ annab rändeteemast tänuväärse ülevaate ning mida täpsemalt kajastub seal Eesti kodanike liikumine, seda adekvaatsemaid otsuseid on võimalik teha.

TEGEVUSSUUND 3

Eesmärged aitavad ellu viia järgmised tegevused

Olulised toetavad tegevused	Vastutaja	Teostaja	Partner	Aasta
Riikliku tagasipöördumistoetuse rakendamine ja nõustamisteenuste arendamine	KUM	INSA		2026–2029
Tegevusplaan alustavale ettevõtjale	MKM		Väljatöötamisel	2028–2029
Tööhõive ja professionaalne kohanemine	MKM		Väljatöötamisel	2027–2029
Teavitamine sotsiaalsetest tagatistest	SOM	Sotsiaal-kindlustusamet, Eesti Töötukassa, INSA		
Haridusasutustes rändelastele keeleõppe ja kohanemisega seotud teenuste tagamine	HTM	KOV-id, koolid	HARNO, International House Tartu, Rajaleidja jt	2026–2029
Teadlikkuse kasvatamine ja hoiakute kujundamine ühiskonnas	KUM	INSA, ELVL	KOV, VÄM	2026–2029
KOV-ide võimekuse suurendamine, tagasipöördujate toetamine ja kogukonda kaasamine	KUM	INSA, ELVL, ERK, KÜSK	Tartu, Tallinn, Rakvere, Pärnu, Haapsalu, Kohtla-Järve, Jõhvi vald ja Saaremaa vald + KOVid	2026–2029
Täiskasvanute keeleõppe Eestis	KUM	INSA		2026–2029

Tegevuskava mõju hindamine
ja tulemuste seire

Riigi tegevusi välismaal elavate eestlaste suunal saab hinnata ning nende mõju mõõta kahel moel: esiteks küsitluste põhjal valmivad uuringud ning teiseks statistiliste andmete võrdlemine (õpilaste arv eesti koolides, Eestisse elama asuvate Eesti kodanike arv jms.) Kumbki neist pole ideaalne, kuna valdkond on horisontaalne ning sõltub nii paljudest välistest teguritest, et tegevuskava mõju eritleda on keeruline. Näiteks Eestisse elama asumise puhul on tegemist põhimõttelise otsusega, mis sõltub pöördelistest eluhetkedest nagu ülikooli lõpetamine, teadusprojekti valmimine või laste kooliikka jõudmine. Seega on tegevuskava raames tehtava mõju pika ajalise viitega ning Balti Uuringute Instituudi hinnangul on viieaastane periood liialt lühike, et konkreetseid mõõdikuid rakendada. Toome siiski välja mõningad tendentsid ja suundumused eelmise perioodi 2020-2025 kohta, millest tegevuskava uue versiooni koostamisel on võimalust mööda lähtunud.

Uuringud

Vaadeldava perioodi (2020-2025) kõige põhjalikum välismaal elavate eestlaste uuring viidi läbi 2021. aastal Balti Uuringute Instituudis, millele vastas 3543 inimest (edaspidi BUI). Teised vahetult enne või vahepealsetel aastatel toimunud relevantsete uuringud või küsitlused hõlmavad piiratud sihtgrupe:

- 2020. aastal Välisministeeriumi konsulaarosakonna läbi viidud Välismaal elavate eestlaste küsitlusuuring, millele vastas 1966 inimest (edaspidi KONS);
- 2023. aastal Terje Toomistu ning Aet Annisti uuring „Noored eestlased välismaal: lahkumise põhjused, suhted Eestiga ja tagasipöördumine“, millele vastas 2022 eestlast vanuses 20–35 aastat (edaspidi NOOR);⁶
- 2023. aastal väliseestlastele mõeldud portaali Global Estonian kasutajauuring, millele vastas 1617 inimest (edaspidi GE).¹⁵

Küsitlusuuringute puhul tuleb arvestada, et need jõuavad eestlasteni, kes on saatkonna või Eesti seltsi infolistis või sotsiaalmeediagrupid, samuti vastavad küsitlusele nimesed, kes niikuinii on keskmisest rohkem huvitatud Eestiga sidemete hoidmisest. Seetõttu võib uuringu põhjal kujuneda tegelikust olukorrast positiivsem pilt. Näiteks BUI uuringu andmeil vastas tervelt 98 % küsitlenuist, et nad suhestuvad Eestiga; samas oleks ennatlik sellest numbrist järeldada, et kogu eesti diasporaatervikuna tunneb end Eestiga tihedalt seotuna ja kitsaskohti ega küsimusi siin nagu polekski. Samuti ei ole vastajate demograafiline profiil vastavuses eestlaskonna profiiliga: BUI uuringule vastajate hulgas oli naisi 73,7 % ja mehi vaid 25,6 %, mis kindlasti ei vasta diasporaat tegelikule soolisele tasakaalule. „Sotsioloogilistele uuringutele vastavadki naised tavapäraselt enam kui mehed,“ nenditakse BUI uuringu lisas 1.

Küsitlusuuringute põhjal saab siiski määratleda mõned valdkonnad, mis on eestlastele välismaal eriti olulised või mille vastu on suur huvi Eestis, ning valupunktid, mida tunnetatakse probleemina ja kus riik peaks olema tõhusam.

Eesti keelt ja kultuuri pidas oluliseks identiteedi hoidmise teguriks 86 % (KONS). BUI uuringus küsiti, kui paljud eesti emakeelega lapsevanemad räägivad lastega kodus eesti keelt, ning jaatavalt vastas 62 %. Noortest pidas eesti keele rääkimist endale kui eestlasele iseloomulikuks tunnusjooneks pisut alla 60 % vastanuist; võrdlusena on huvitav märkida, et näiteks Eestis elamist pidas siin määravaks üksnes 10 % (NOOR). GE uuringus märkis kolmandik vastanuist, et soovivad portaalist leida teavet nii laste kui täiskasvanute eesti keele õppe kohta. Saame siit teha järelduse, et eesti keel on välismaal elava eestlase identiteedi väga oluline, kuid mitte ainus komponent. Tuleb igati soodustada kõiki keeleõppe võimalusi, pöörates samas tähelepanu ka kaasaegse tõlketehnoloogia ning AI võimalustele, et mitte tõrjuda neid eestlasi välismaal, kelle keeleoskus (veel) ei võimalda aktiivses eestikeelses suhtluses osaleda.

BUI uuringu põhjal oli enam või vähem konkreetne Eestisse kolimise plaan 36 % vastanuist. Noortest mainis samuti kolmandik, et mõtleb Eestisse asumisele sageli (NOOR). Vaatleme näiteks, milliseid asjaolusid nähakse peamiste takistustena Eestisse kolimisel. BUI uuringu põhjal oli siin valdav probleem sissetuleku langus (60 %); ka noorte hinnang on, et nende elama asumist Eestisse soodustaks eelkõige tööpakkumine välismaisele tasemele vastava töötasuga (NOOR). 25 % vastanuist peab tagasitulekul takistuseks raskusi sobiva töö leidmisel, 30 % aga sama probleemi abikaasa või elukaaslase puhul. Üsna kõrgel kohal on ka mure Eesti ühiskonnas valitsevate hoiakute ja väärtushinnangute pärast (KONS) ning rahulolematust Eesti poliitikaga ning ühiskonna vähene avatus ja tolerantsus (NOOR). Samuti mainiti infopuudust Eesti tööturu, maksusüsteemi ning pakutavate nõustamis- ja tööturuteenuste osas (KONS, BUI, NOOR).

Palgatase sõltub teadagi üldisest majandusarengust, kuid mitmete teiste teguritega on realistlik tegelda ka käesoleva tegevuskava raames. Parem ja selgemalt sihitatud info Eesti töö- ja karjäärivõimaluste kohta, professionaalse kontaktivõrgu pakkumine välismaal hariduse omandanud noortele ning senisest suurema tähelepanu pööramine Eestisse tagasipöörduvate eestlaste perede kohanemisele on suunad, millest tegevuskava uue versiooni koostamisel on läbivalt lähtutud.

Mõningatest arvulistest näitajatest

Tegevussuund 1:

Eesti identiteedi hoidmine ja edendamine välismaal

- Eestikeelseid väljaandeid välismaal (sealhulgas veebiportaale ja regulaarseid uudiskirju) ilmus 2019. aastal Rahvusraamatukogu andmeil 26, 2025. aastal Välisministeeriumi hinnangul üle neljakümne. Tendents on paberlehtede kadumise ja veebiväljaannete arvu kasvu suunas. Seda toetab 2020. aastal välisministeeriumi loodud toetusprogramm, mis ei anna püsitoetust, vaid soodustab innovaatilisi uuendusi, sealhulgas ka veebilahendusi.
- 2021. aastal külastas veebiportaali Globalestonian.com 19 000 unikaalset külastajat, aastal 2024 külastas 47 000 unikaalset külastajat. GE kasutajauuring näitas, et 59% vastanutest peab oluliseks ühe veebilehekülje olemasolu, kuhu on kokku koondatud välismaal elavatele eestlastele mõeldud informatsioon. Kõige olulisemaks pidasid seda 18-24 aastased vastajad (73%).¹⁵
- Alates 2021. aastast korraldab välisministeerium kaks korda aastas virtuaalfoorumeid eestlastele üle ilma, kus käsitletakse just selle sihtgrupi teemasid. Seni on foorumeid toimunud 10. Kui 2021 aastal jälgiti virtuaalfoorumit 14 eri riigist, siis 2023. aastal juba 44 välisriigist: AÜE, Argentiina, Austraalia, Austria, Belgia, Costa Rica, Hiina, Honduras, Hispaania, Iirimaa, Island, Indoneesia, Iisrael, Itaalia, Kanada, Kolumbia, Kreeka, Leedu, Lõuna-Aafrika, Lõuna-Korea, Madalmaad, Malaisia, Maroko, Mehhiko, Nepal, Norra, Pakistan, Panama, Portugal, Prantsusmaa, Rootsi, Rumeenia, Saksamaa, Soome, Šveits, Tai, Taiwan, Taani, Tšehhi, UK, Ungari, USA, Uus-Meremaa, Venetsueela.

Tegevussuund 2:

Üleilmse eestlaskonna kaasamine, koostöö edendamine ning kvaliteetsete konsulaartenuste tagamine

- Kuna üheks läbivaks tegevuseks siin on välismaal elavate eesti noorte kaasamine, siis on aasta-aastalt suurenenud nende noorte arv, kes osalevad riigi poolt korraldatud ja rahastatud suvistes ettevõtmistes Eestis. 2021. aastal oli selleks kaks võimalust: laste ja noorte eesti keele ja meele laager Veneveres ning haridusministeeriumi poolt finantseeritud laager-ringreis noortele „Seiklejate vennaskond“, milles sai kokku osaleda umbes 80 noort. 2025. aastal on lisandunud Eesti Mälu Instituudi suvekool ajaloo huvilistele noortele ning välisministeeriumi praktikastipendiumite programm, „Seiklejate vennaskonna“ asemel korraldame eelkõige töö- ja õppimisvõimalustele suunatud laagrit „Leia OMA Eesti“ ning Venevere laagri osalejate arv on kasvanud. Neis suvistes tegevustes kokku osales 145 noort. Seega võime täheldada selget huvi kasvu ja vajadust osalusvõimalusi suurendada, kuid see ei saa toimuda nõ „kampaania korras“, vaid tihedas koostöös sihtgrupiga.
- Välismaal elavad eesti noored on alates 2023. aastast sihtgrupina välja toodud ka Haridus- ja Noorteameti dokumendis „Study in Estonia visioon 2030“. Kui 2021/2022 õppeaastal tuli Eesti ülikoolidesse 63 välismaal keskkooli lõpetanud tudengit, siis 2022/2023 õppeaastal oli neid 100 ja 2024/2025 õppeaastal 120.
- 2021. aastal sai alguse Linkedini grupp Global Estonian Business Network, mille jälgijate arv oli 2023. aastaks tõusnud 900ni ja 2025. aastaks 1100ni. Saame siit järeldada, et huvi Eestiga äridiplomaatia vallas koostööd teha on välismaal elavate eestlaste hulgas olemas ja kasvab.
- 2020. aastal korraldatud küsitluses (KONS) oldi konsulaartenustega üldjoontes rahul, kuid sooviti võimalust saada passi ja ID-kaarti kätte ka posti teel. 2023. aastast alates on passi kullerteenuse võimalus olemas, kuid teenust kasutatakse vähe.

Tegevussuund 3:

Eestisse elama asumise ja Eesti eluga (taas)kohanemise toetamine

- Integratsiooni Sihtasutuse pakutavat nõustamisteenust, mis on suunatud Eestisse elama asuvatele eestlastele, kasutas 2021. aastal 497 inimest ja 2024. aastal 644 inimest.
- Samuti Integratsiooni Sihtasutuse korraldatud kogemuskohtumistel tagasipöördunud eestlastele osaleb stabiilselt üle 200 inimese aastas. Eeltoodu näitab nende teenuste vajalikkust teatud grupi jaoks ka edaspidi.
- Rahalist tagasipöördumistoetust maksis riik 2021. aastal 87 inimesele 68 121 euro ulatuses ning 2025. aastal 59 inimesele 48 906 euro ulatuses. Toetus on sihtotstarbeline ning teatud sotsiaalsete gruppide puhul aitab elukohavahetusega seotud rahalist koormust leevendada.

Tegevuskava koostamine ja uuendamise protsess

Üleilmse eestluse valdkond on horisontaalne ning selle tõhusa toimimise eeldus on hea koostöö teiste riigiasutuste ja kolmanda sektoriga ning tugev partnerlus eesti kogukondadega üle maailma.

Üleilmse eestluse tegevuskava 2026–2029 koostamist nõustas juhtrühm, kuhu kuulusid peale Välisministeeriumi esindajad Siseministeeriumist, Haridus- ja Teadusministeeriumist ning Kultuuriministeeriumist ja nende allasutustest. Kogukonna kaasamist ja protsessi arutati Üleilmses Eesti Koostöökomisjonis¹⁶ ning muudes koostöövormides, mis toimivad kogukondadega.

Laiemaks kaasamiseks korraldas välisministeerium Ülemaailmsel Eesti Kultuuripäevadel (ESTO 2025) Tallinnas võrgustike päeva, kus osalejatel oli võimalus kaasa rääkida üheteistkümnes alateemas. Sisendikorjet võrgustike päeval juhtisid võõrsil tegutsevate kogukondade esindajad. Seejärel avati tegevuskava avalikuks kommenteerimiseks portaalis Global Estonian.¹⁷ Tegevuskava viimistlemises osalesid omakorda ministeeriumite ja nende allasutuste esindajad ning ÜEKK ja selleks soovi avaldanud väliskogukondade esindajad kogu maailmast.

Tegevuskava ajakohastatakse igal aastal riigieelarve koostamise käigus, et tagada kooskõla riigi eelarvestrateegia ja riigi rahaliste võimalustega. Tegevuskava kooskõlastab vastutaja ja see esitatakse teadmiseks või arvamuse avaldamiseks teistele tegevuskava eesmärkide täitmisel osalevatele pooltele.

Ajakohastamise raames on igaühel võimalik anda tegevuskavale tagasisidet või teha ettepanekuid (lisainfo Välisministeeriumi kodulehel). Saadud sisend kooskõlastatakse ÜEKK liikmetega ja vastavalt tehtud otsustele võidakse tehtud ettepanekud viia sisse järgmise perioodi tegevuskavasse.

Tegevuskava avalikustatakse Välisministeeriumi kodulehel.

Viited

1. Riigikogu Toimetised 50/2024; Rahvastikuprognosis. Kui palju inimesi elab poole sajandi pärast Eestis ja mujal maailmas? https://rito.riigikogu.ee/wordpress/wp-content/uploads/2025/01/50_Fookus-Tiit-rahvastik.pdf
2. <https://www.integratsioon.ee/taotlusvoor-eesi-valiskogukondade-omaalgatusprojektide-toetus-2025>.
3. https://www.ibs.ee/publikatsioonid/uussisserandajast-lapse-kohanemine-eesi-uldhariduskoolis-olukord-tugisus-teem-ja-valmisolek-mitmekultuuriliseks-opikeskkonnaks/?form=MGOAV3&utm_source=copilot.com.
Uuring käsitleb küll laiemalt uussisserändajaid, kuid Eestisse naasnud perede lapsed kuuluvad samasse rändetaustaga laste kategooriasse, sest nad on elanud pikalt välismaal ja nende eesti keele oskus võib olla nõrk või puudulik.
4. Kultuuripärandi digitegevuskava 2024–2029.
5. Balti Uuringute Instituut ja Rakendusliku Antropoloogia Keskus tegid Välisministeeriumi, Siseministeeriumi ja Kultuuri ministeeriumi tellimisel uurimuse „Eesti väliskogukonnad: identiteet, hoiakud ja ootused Eesti riigi suunal“.
<https://www.ibs.ee/publikatsioonid/eesi-valiskogukonnad-identiteet-hoiakud-ja-ootused-eesi-riigi-suunal/>.
6. Terje Toomistu, Aet Annist ja Rein Murakas Noored eestlased välismaal: lahkumise põhjused, suhted Eestiga ja tagasipöördumine. Uuringutulemuste analüüs 2023.
<https://dspace.ut.ee/items/11f456c6-1d94-4e58-a85d-7dee6c94935f>.
7. <https://globalestonian.com/et/uenv>.
8. Olga Kistler-Ritso eraannetus okupatsioonide ja vabaduse muuseumile Vabamu (endise nimega okupatsioonide-muuseum), Hendrik Visnapuu preemia USA-s, Aino Järvesoo mitu heategevusprojekti, Vilhelm Fischmanni annetused.
9. Siseturvalisuse arengukava 2020–2030 tegevused.
10. Eesti välispoliitika arengukava 2030.
11. Rändestatistika 2020–2024 randestatistika-2025-est-1105.pdf.
12. OSKA üldprognosis 2024–2035.
<https://uuringud.oska.kutsekoda.ee/uuringud/v%C3%A4list%C3%B6%C3%B6j%C3%B5ud>.
13. Rändetaustaga laps Eesti koolis. https://harno.ee/sites/default/files/documents/2022-03/%C3%95ppemate_rjal_Moodle_osa1.pdf Tartu Rahvusvaheline Maja koostatud „rändelaps, mis sisaldab ka tagasi pöörduvat eestlast“ toetamiseks koostatud nõuanded ja materjalid praktikutele.
14. Eesti Statistikaamet. Statistika juhtimislaud (RÄNNE).
15. 5Portaali Globalestonian.com kasutajauuring (IBS, avaldatud 2023) <https://www.ibs.ee/projektid/portaali-global-estonian-kasutajauuring/A-le> Tartu Kultuurkapital, perekond Randpalude annetus Tallinna lastehaigla jpt.
16. Riigi Teataja Ülemaailmse eestluse koostöökomisjoni moodustamine <https://www.riigiteataja.ee/akt/325052021006>.
17. Räägi kaasa üleilmse Eestluse tegevuskava 2026–2029 uuendamisel <https://globalestonian.com/et/news/raagi-kaasa-uleilmse-estluse-tegevuskava-2026-2029-uuendamisel>.

